

KAUPUNGIT, KAUPUNKISUUNNITTELU JA MAISEMA-ARKKITEHTUURI, osa 1

Manchester, 1870

... the great cities of the earth ... have become ... loathsome centres of fornication and covetousness - the smoke of their sin going up into the face of heaven like the furnace of Sodom; and the pollution of it rotting and raging the bones and the souls of the peasant people round them, as if they were each a volcano whose ashes broke out in blains upon man and upon beast.

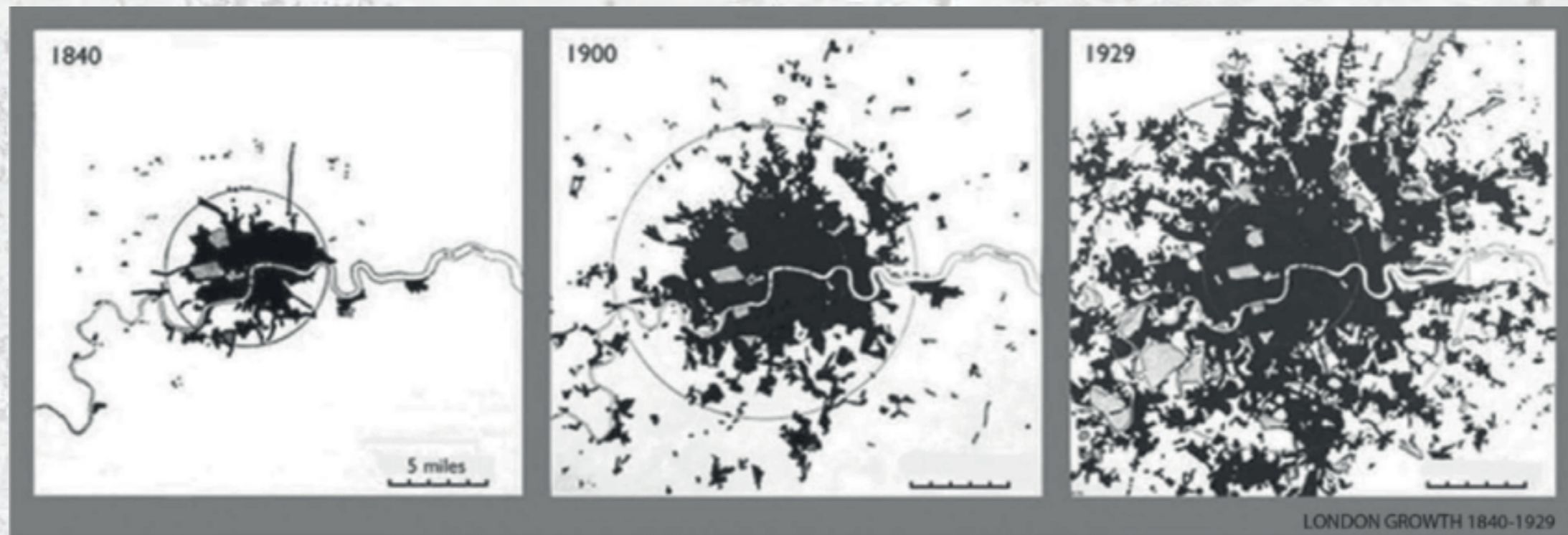
- John Ruskin (1819 - 1900)

... maan suurista kaupungeista ... on tullut ... inhottavia haureuden ja ahneuden keskuk-
sia - niiden syntiensä savu nousee taivaan kasvojen päälle kuin Sodoman pätsi; ja niiden
saastuminen mädättää ja raivoaa ympärillä olevien talonpoikien luut ja sielut, ikään kuin
ne olisivat kaikki tulivuoria, joiden tuhka purkautuu mätäpaiseiden lailla ihmisten ja eläin-
ten päälle.

John Ruskin oli viktoriaanisen ajan merkittävimpiä kriitikoita. mm. ensimmäisiä, jotka huomasivat mm. kasvihuoneilmiön yli sata vuotta sitten.

Havainnot ja löydöt tulevat kaupungeista.

Lontoon lapsikuolleisuus oli 1860-luvulla järkyttävä: n. 200 lasta tuhannesta menehtyi ennen ensimmäistä syntymäpäivää.

Kaupungit erottuivat selvästi tässä tilastossa maaseudusta.

Old Kennel off High Street.
1868.

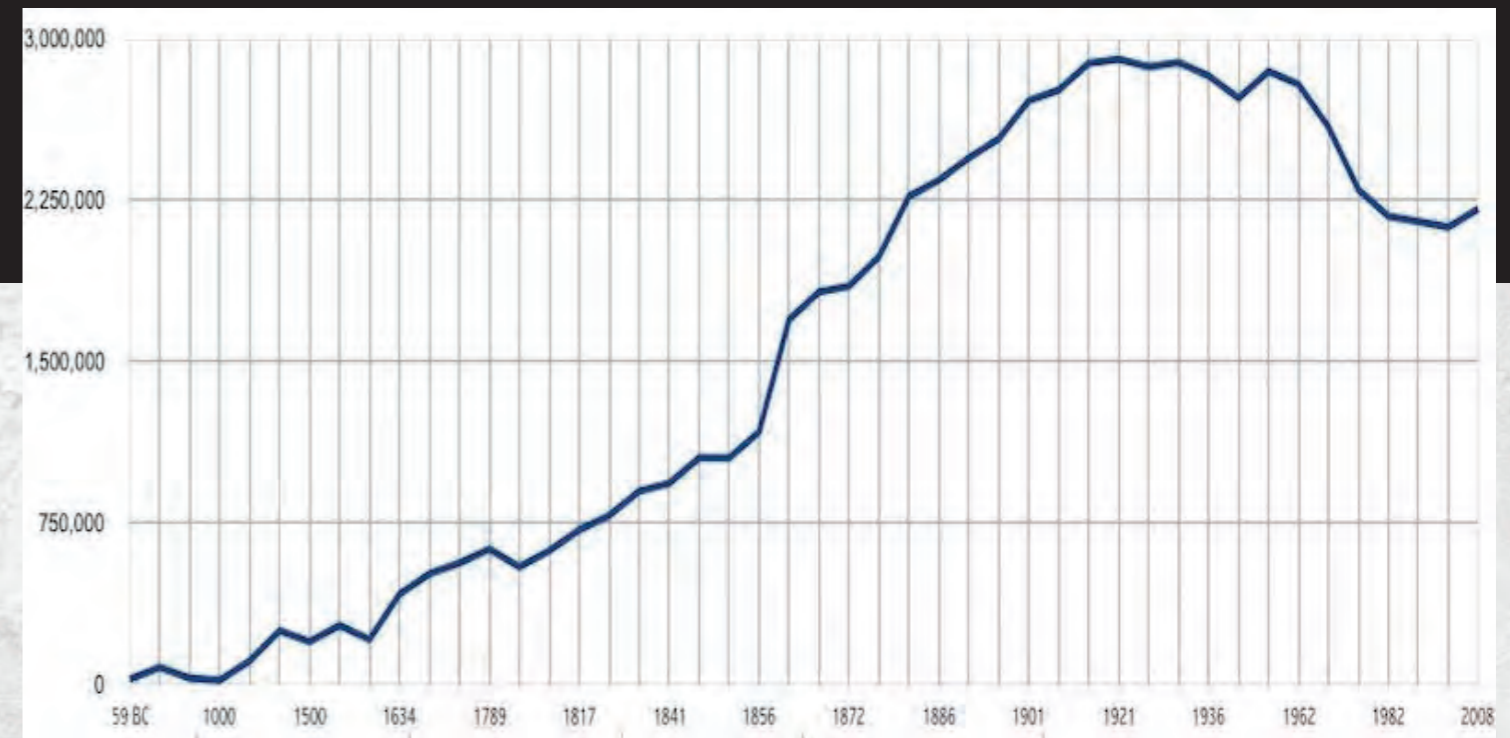

© News Dog Media

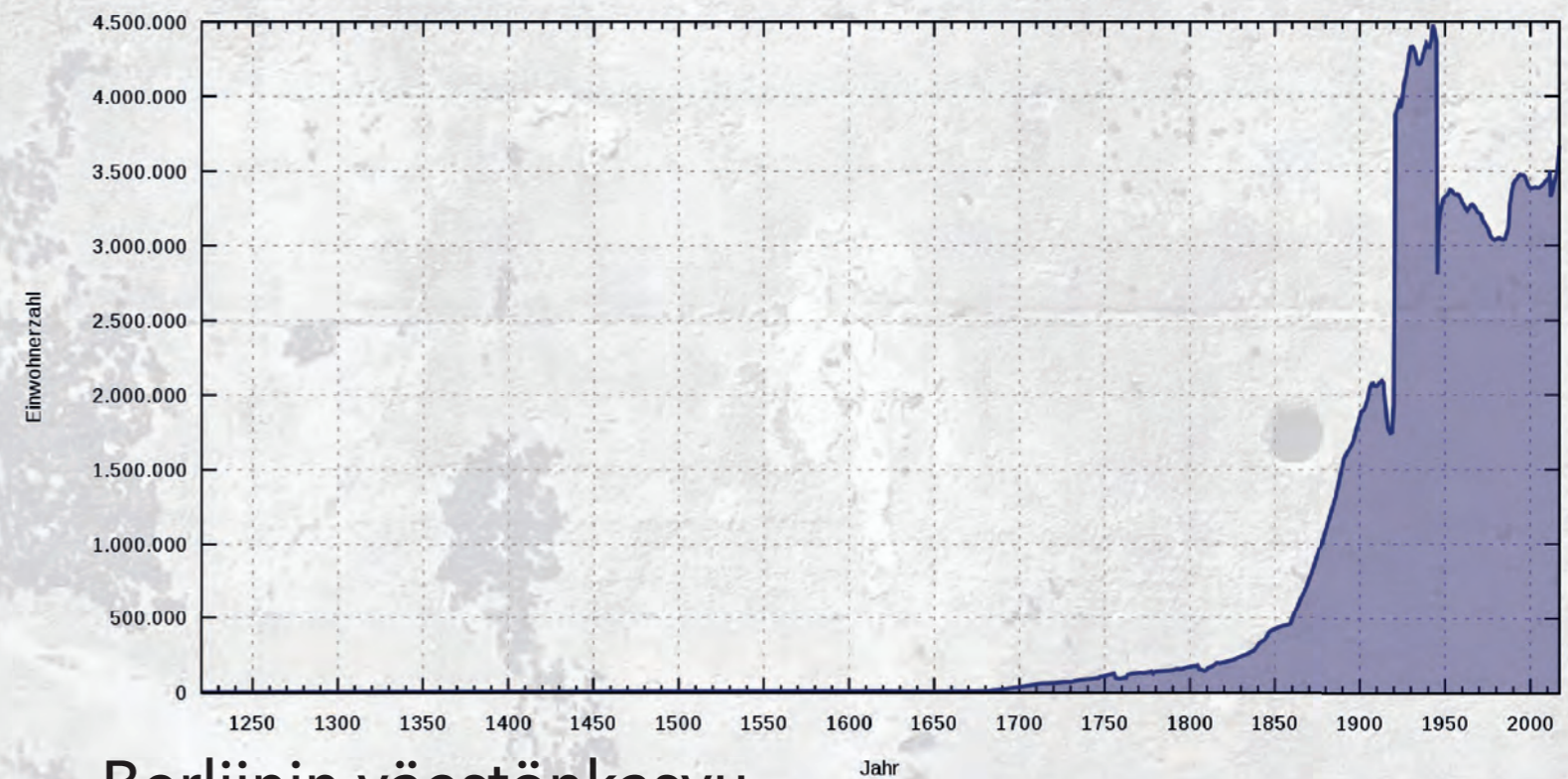

© News Dog Media

Vastaavat väestömäärän kasvun ongelmat näkyivät Euroopan suurimmissa kaupungeissa Pariisissa ja Berliinissä.

Pariisin väestönkasvu

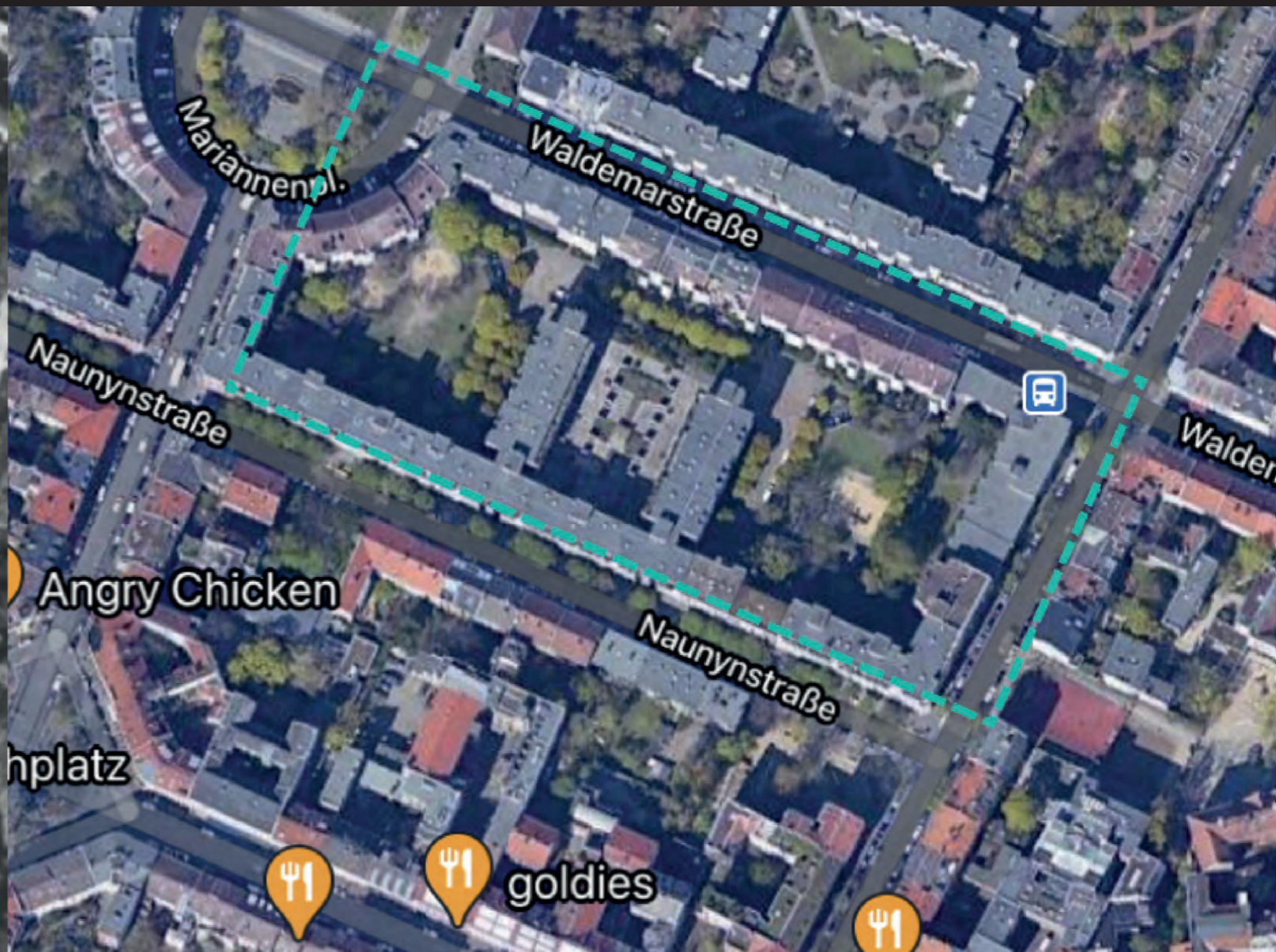

Berliinin väestönkasvu

Berliinin kaupunkirakenteesta alettiin rakentaa hyvin tiivistä esimerkkinä Berlin Mietskasernen ("Berliinin vuokraparakit").

Niiden sisäpihat olivat vain 4,5 metriä halkaisijaltaan.

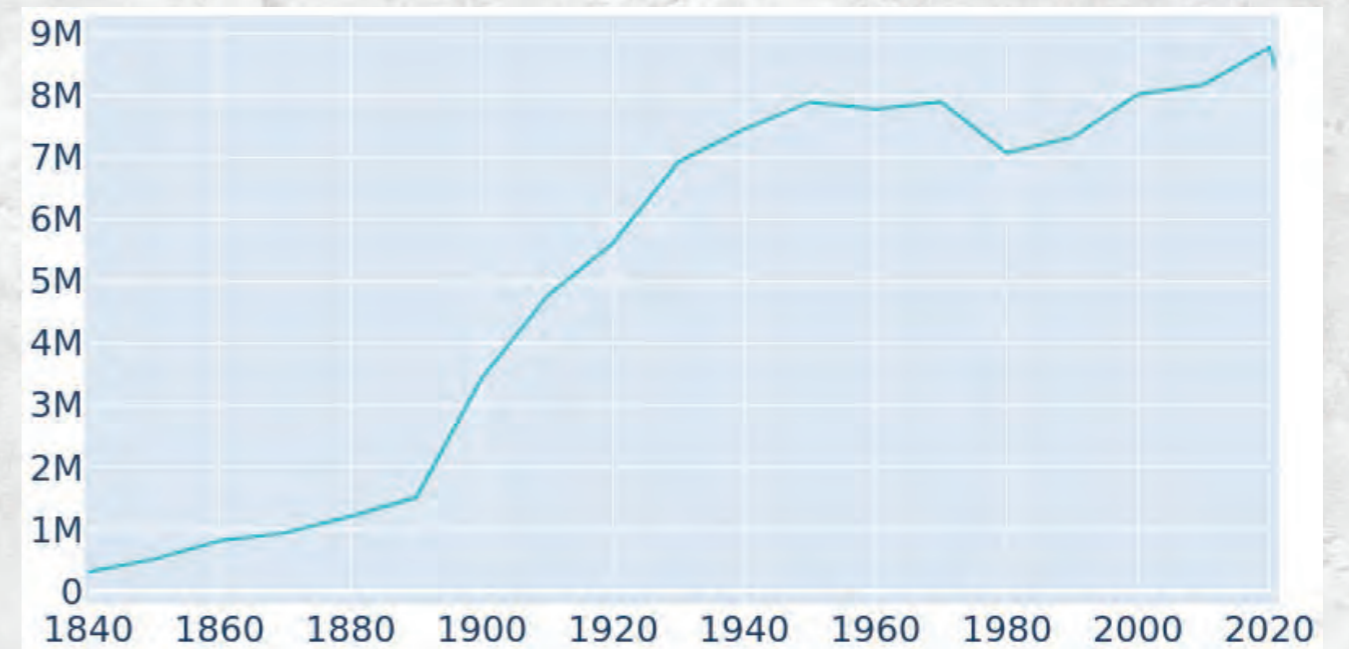

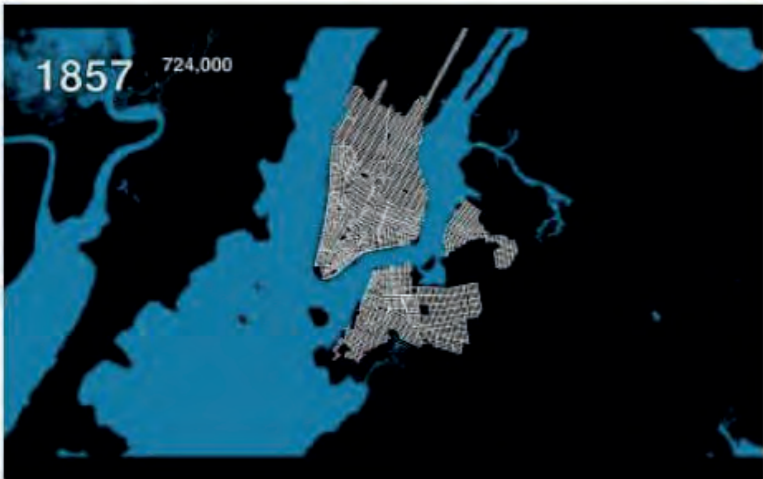
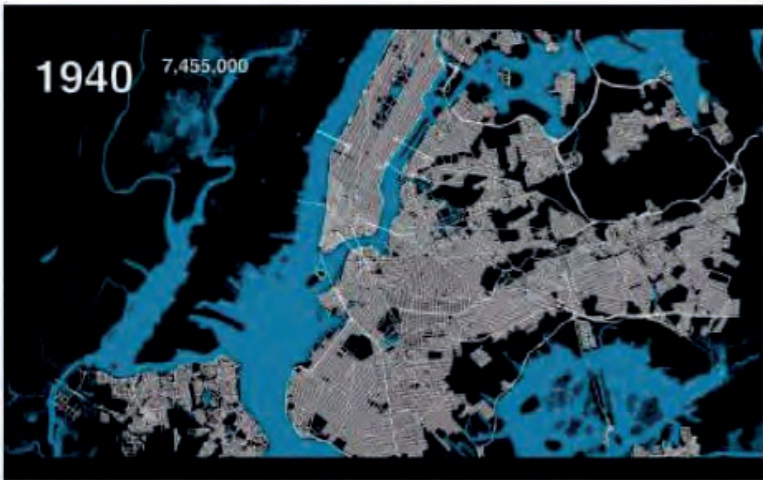
1 Mietskasernen um 1900.

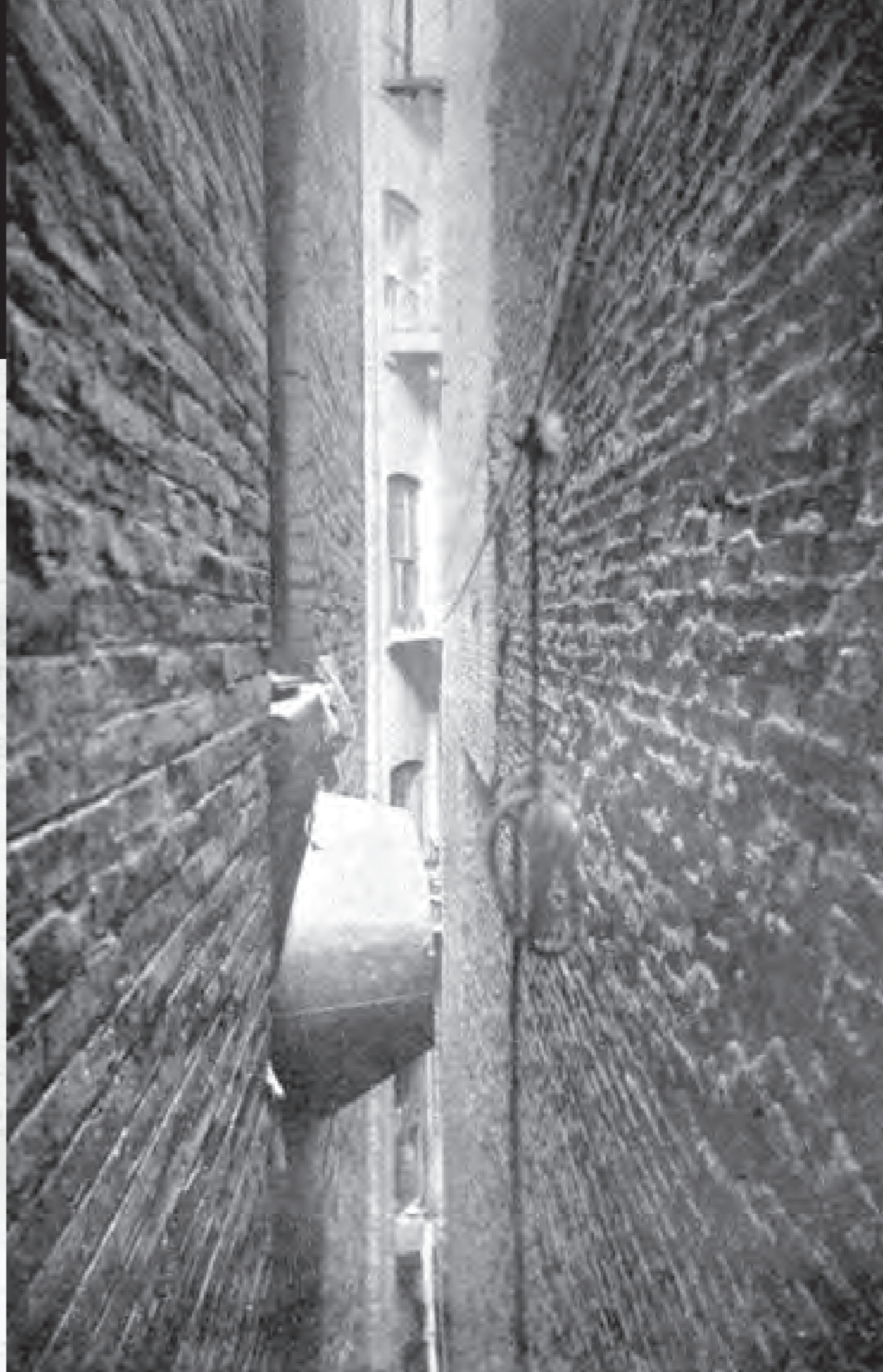
New Yorkissa kehiteltiin myös korttelikohtaisia ratkaisuja väestömäärän räjähdykseen: Dumbbell (Old Law Tenements).

Nämä korttelit olivat vielä paljon Berliiniä tiukempia.

New Yorkin väestönkasvu

MODEL OF BLOCK ON LOWER EAST SIDE

From the Tenement House Exhibition of 1900

Pariisissa Baron Georges-Eugène Haussmann (1809-1891) teki suunnitelmia monumentaalises- ta keskustasta vuonna 1853 alkaen, joka muutti Pariisin kaupunkikuvaa merkittävästi.

Tilaajana toimi Napoleon III.

Haussmann

Pariisi oli kärsinyt 1800-luvun alussa lukuisista val-lankaappausyrityksistä ja asukkaiden kapinoista.

Vanhan Pariisin kadut olivat niin kapeita, että ne oli helppo tukkia kapinan syttyessä, mikä vaikeut-tu valtion vastatoimia merkittävästi.

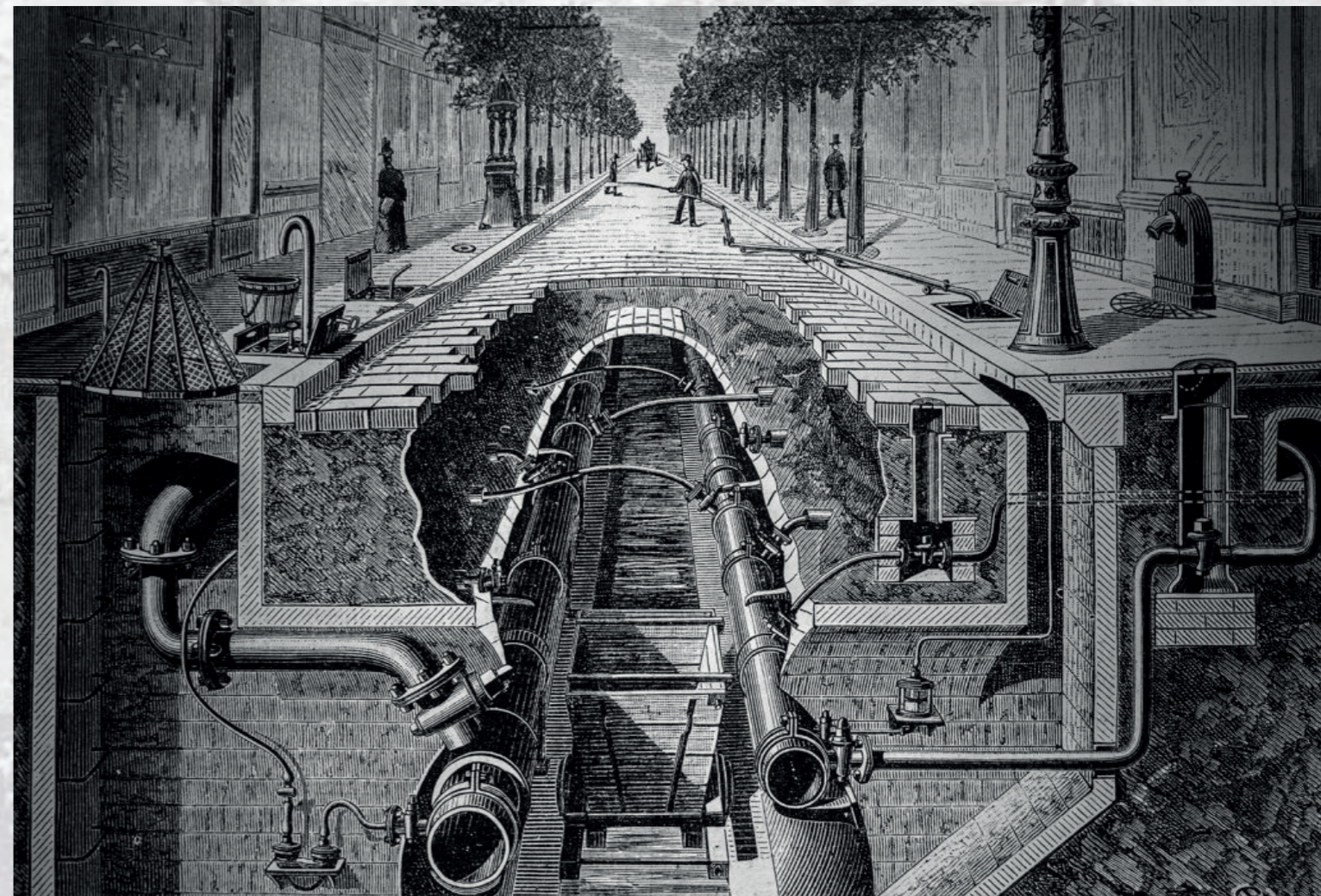
Hausmann yhdessä silloisen hallitsijan Napoleon 3 kanssa suunnitteli kaupungin uudistusta ja halusi hävittää vanhan sotkuisen kaupunkirakenteen.

Uuden suunnitelman pohjaksi tuli valtavat bulevardit, promenadit ja avenuet, jotka johtavat monumentilta toiselle.

Niiden varrelle rakennettiin tiivistä rakennuksia, jotka ratkaisevat väestönkasvun ongelmia.

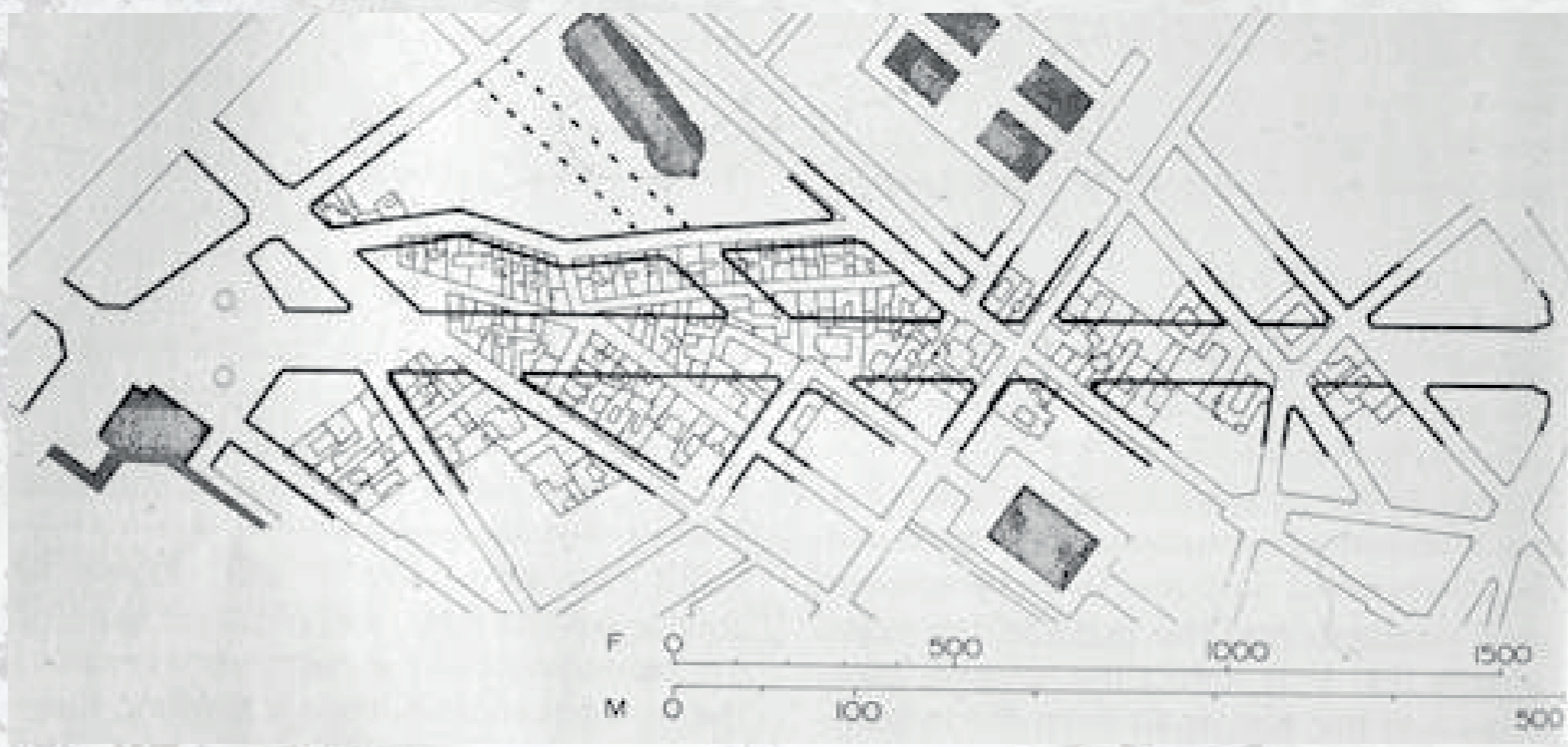

Uusien tiehankkeiden lisäksi Pariisiin haluttiin Hausmannin suunnitelmien myötä valoa, puhdasta vettä sekä uusi viemäriverkosto.

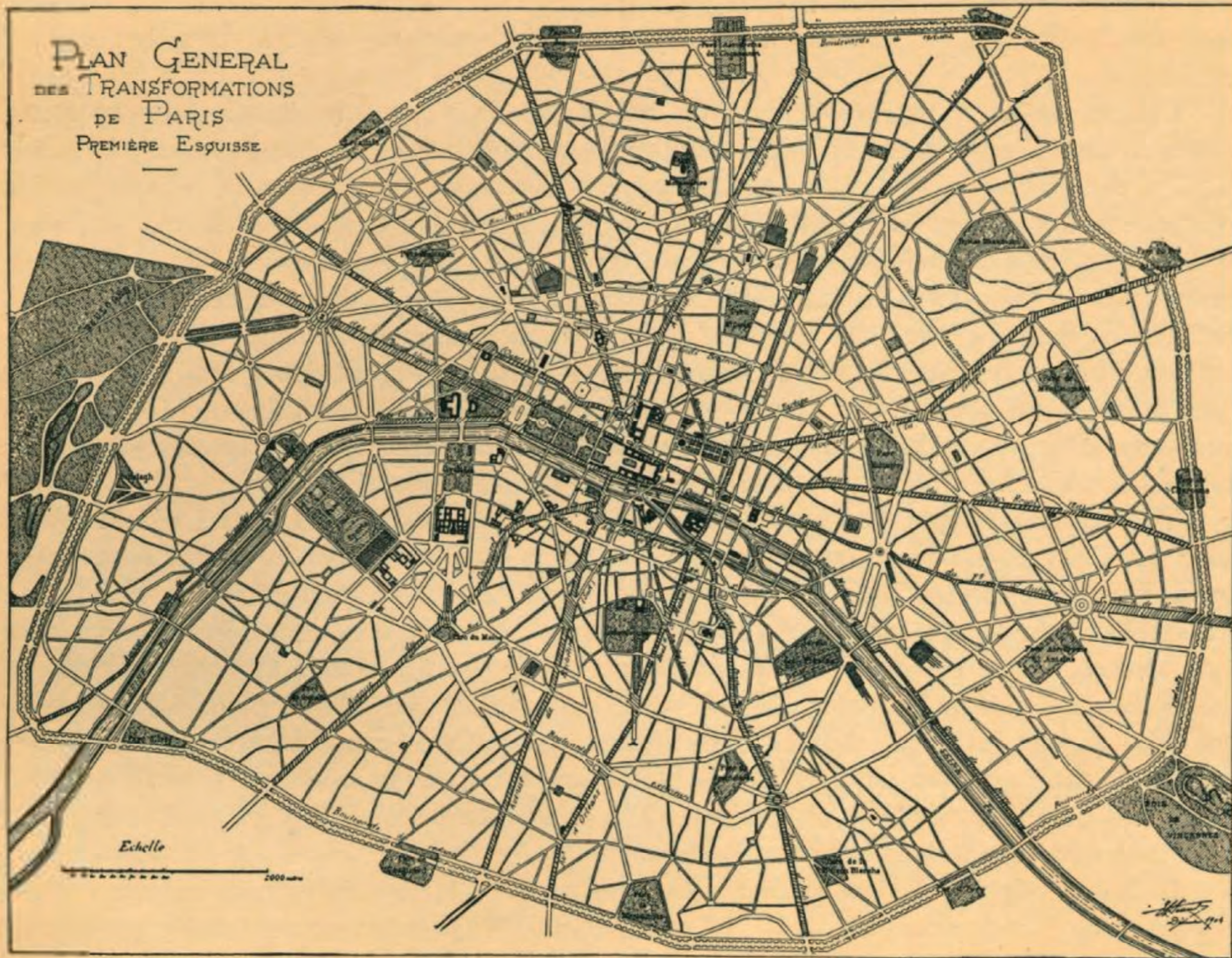

Hausmannin suunnitelmien myötä yhteensä
12 000 rakennusta purettiin.

Suunnitelmiin kuului myös lukuisia uusia puisto-
alueita.

PLAN GÉNÉRAL
DES TRANSFORMATIONS
DE PARIS
PREMIÈRE ESQUISSE

Hausmannin tiimissä työskenteli myös rakennus-
insinööri Jean-Charles-Adolphe Alphand (1817-
1891) ja maisema-arkkitehti sekä puutarhuri
Jean-Pierre Barillet-Deschamps (1824-1873)

Deschamps puutarhureineen istutti yli 100 000
puuta Pariisiin mm. boulevardien reunoille.

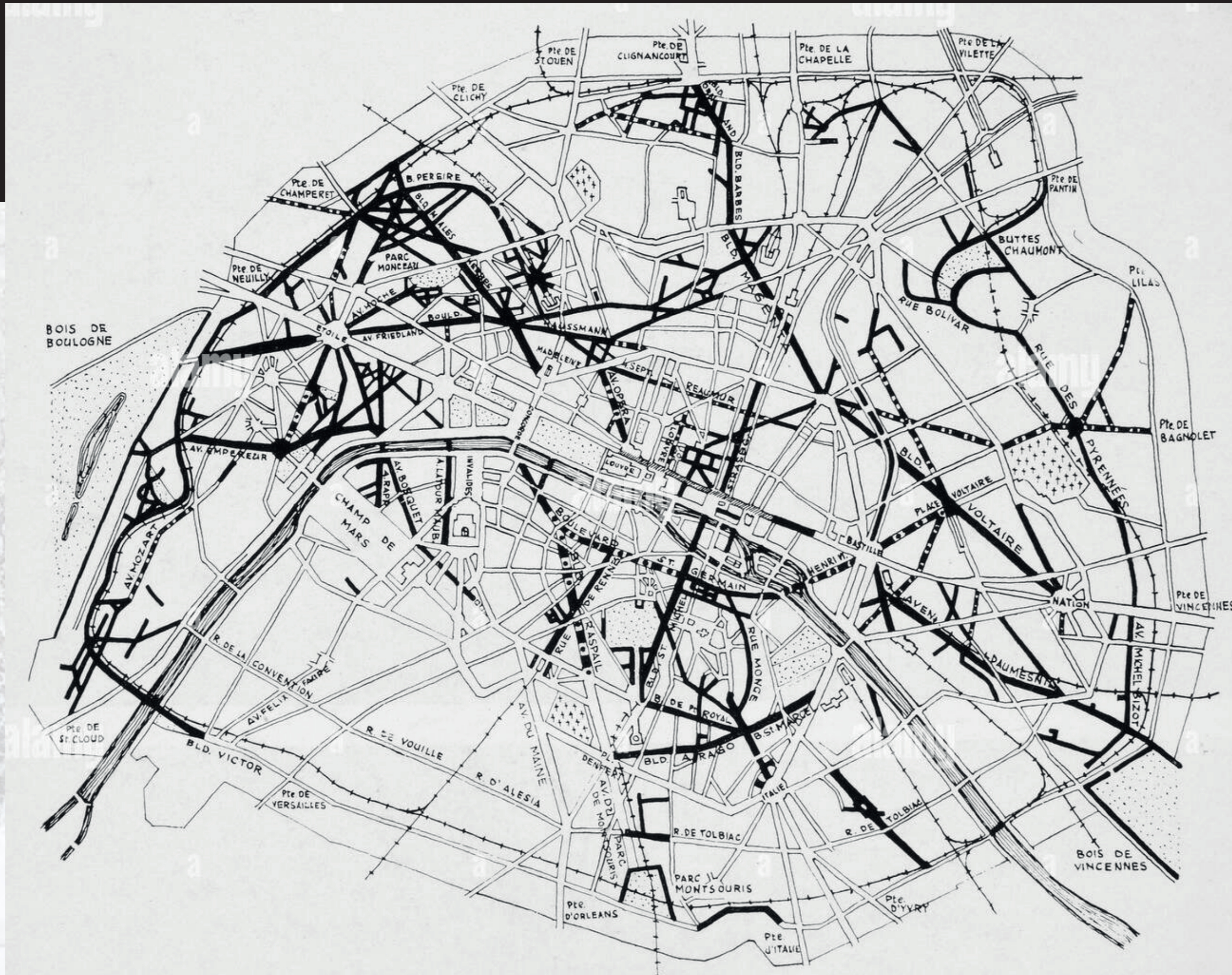

Buttes Chaumont

Kuuluisana esimerkkinä uudistuksien puistosuunnitelmasta on Pariisiin vuosina 1863-1867 rakennut puisto Buttes Chaumont.

Deschamps suunnitteli sen yhdessä insinööri Alphandin kanssa.

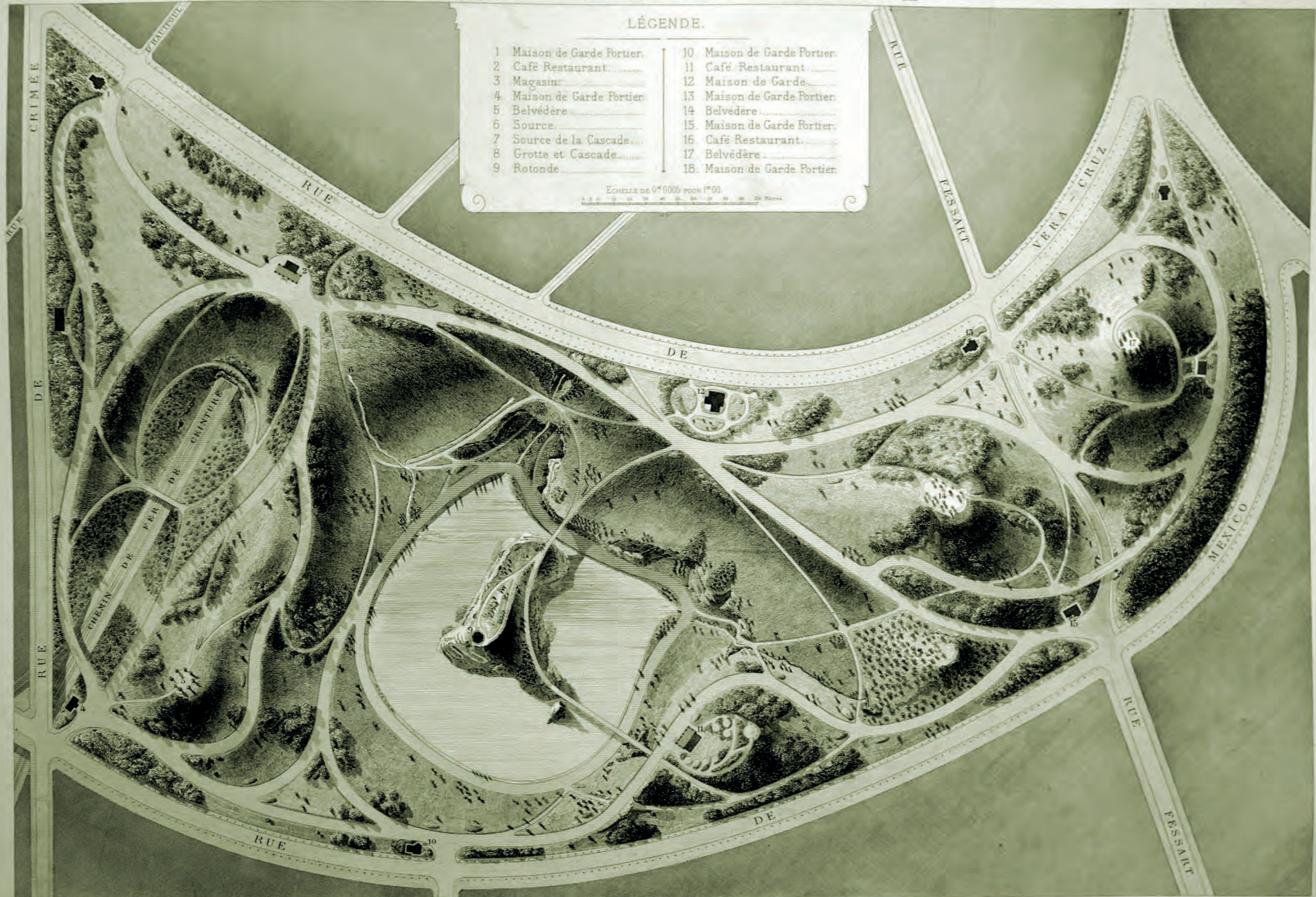

• LES PROMENADES DE PARIS •

LÉGENDE.

1 Maison de Garde Portier.	10 Maison de Garde Portier.
2 Café Restaurant.....	11 Café Restaurant.....
3 Magasin.....	12 Maison de Garde.....
4 Maison de Garde Portier.	13 Maison de Garde Portier.
5 Belvédère.....	14 Belvédère.....
6 Source.....	15 Maison de Garde Portier.
7 Source de la Cascade.....	16 Café Restaurant.....
8 Grotte et Cascade.....	17 Belvédère.....
9 Rotonde.....	18 Maison de Garde Portier.

ÉCHELLE DE 0^m 0005 POUR 1^m 00.
 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 Mètres

• PARC DES BUTTES CHAUMONT • PLAN •

A. ROTHSCHILD, ÉDITEUR.
 10, rue de la Harpe, Paris.

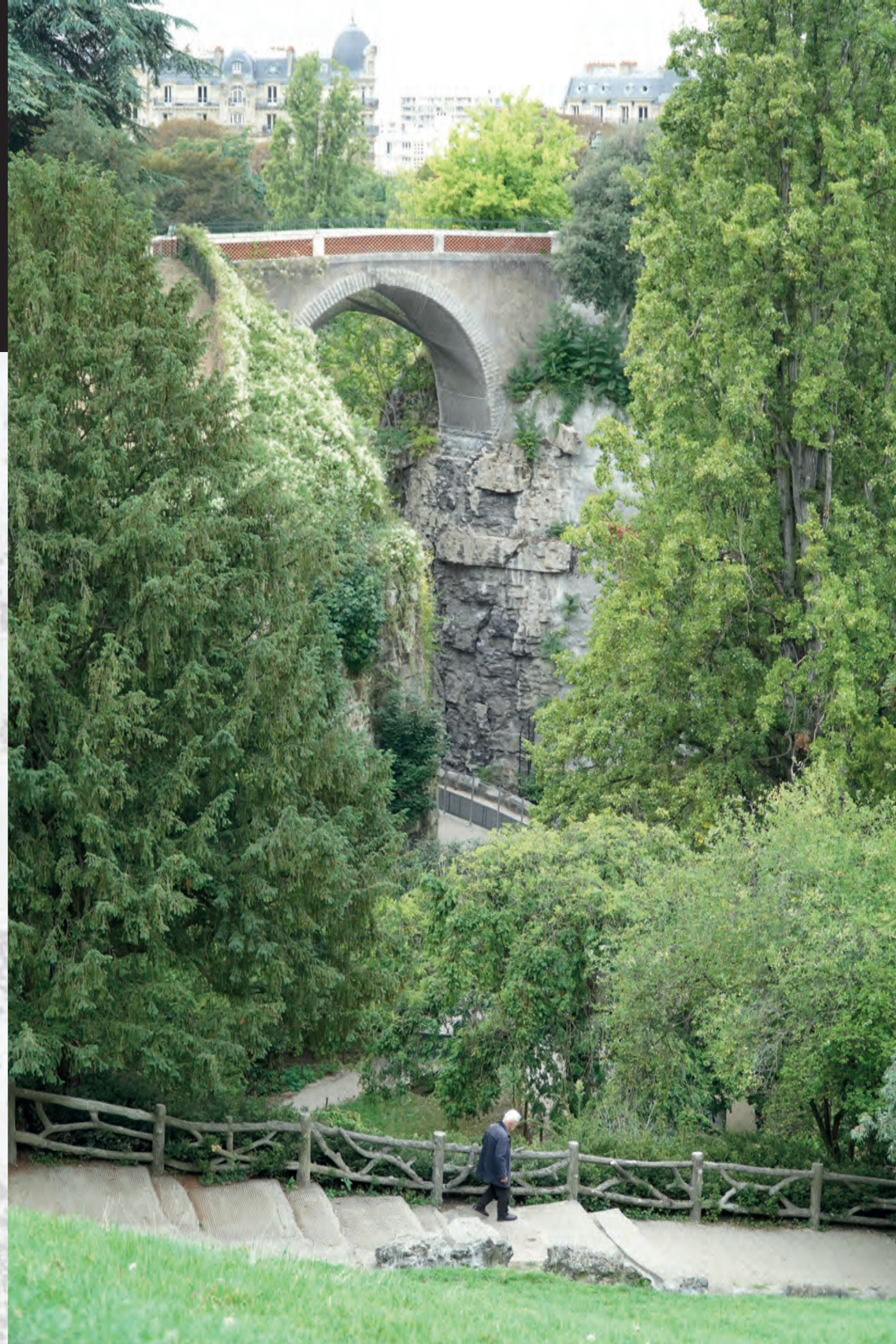

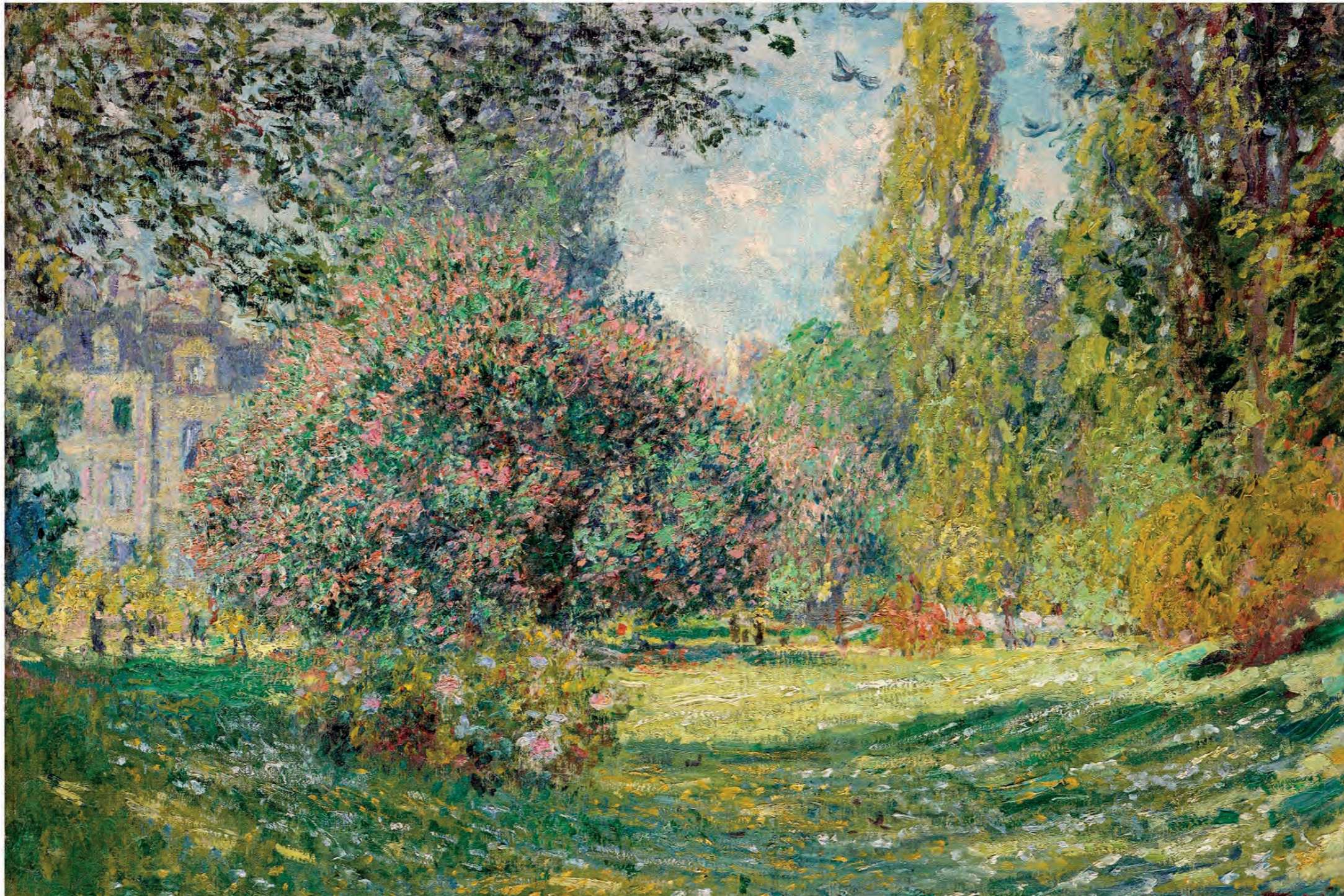
Buttes Chamountin lisäksi Alphand ja Deschamps suunnittelivat kaksi muutakin puistoa Parc Montsouris ja Pariisin ensimmäisen julkisen puiston, Parc de Monceau, uudistukset.

Parc Montsouris 1867-1875

Parc de Monceau 1861

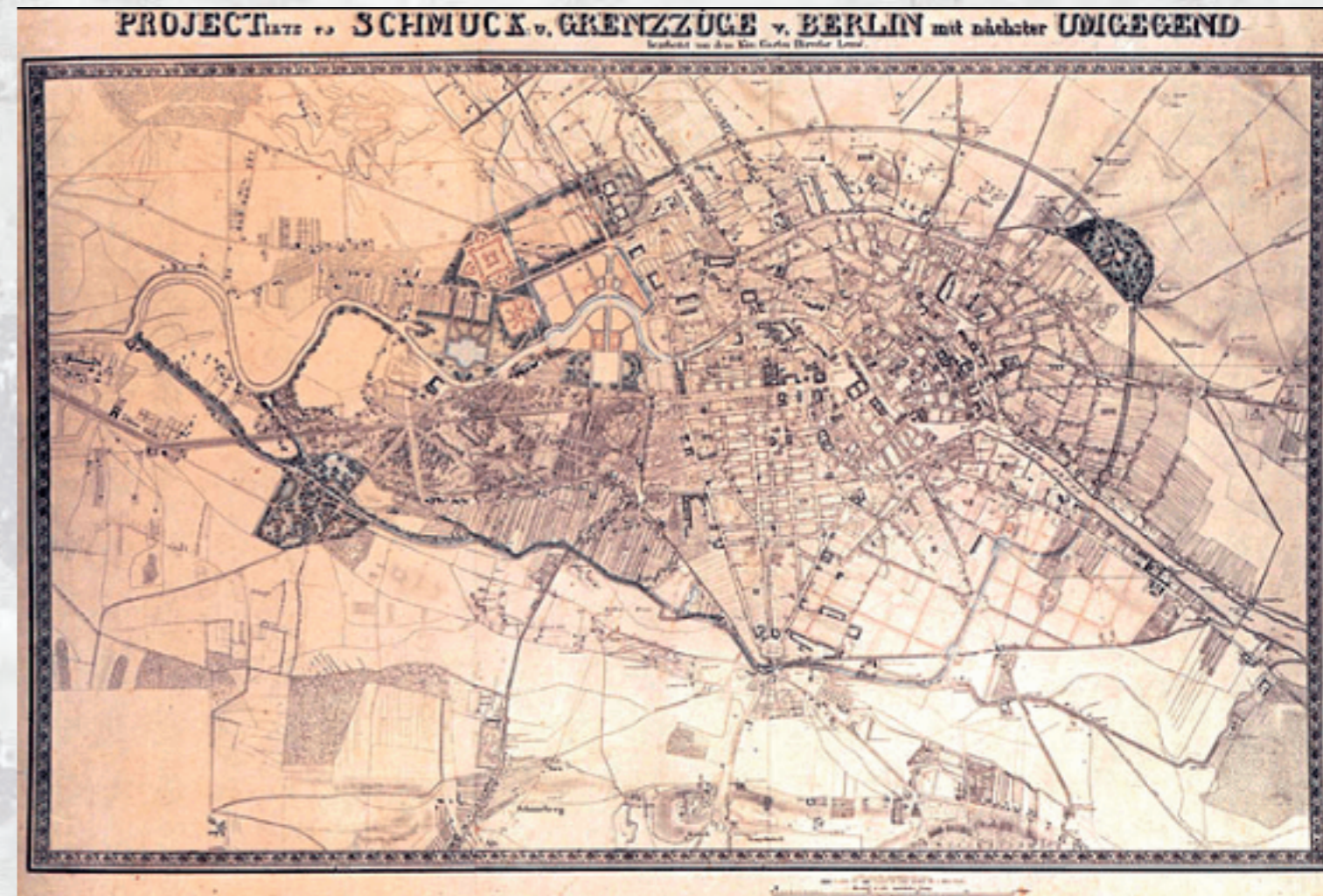
Claude Monet.

Landscape: The Parc Monceau (1876)
Musée Marmottan Monet

Vastaavanlaisia kaupungin kokonaisuudistuksia eli kaupungin kaunistuksia tehtiin myös Berliinissä Peter Joseph Lenné (1789-1866) toimesta.

Hän suunnitteli kaupungin viheralueita, kanaaleja ja kokonaisuutta yhdistäviä teitä.

Projektin nimi oli Projectirte Schmuck und Grenzzüge von Berlin mit Nächster Umgegend.

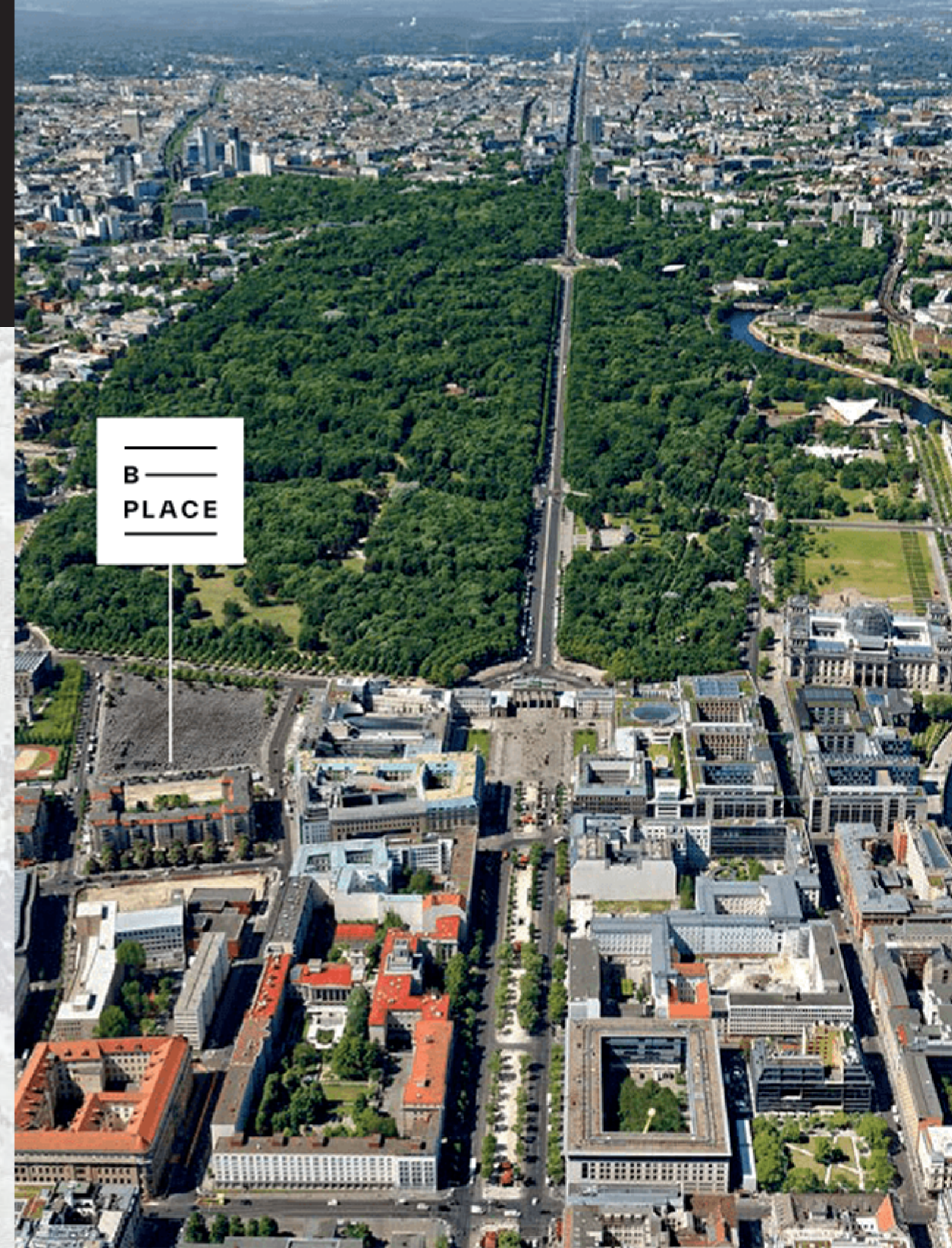

Lennen kokonaisuudistukset toteutuivat vuodesta 1840 lähtien.

Kokonaisvision tarkoituksena oli integroida kaupunki maisemaan harmonisesti. Myös teollisuuden vaatimat kanaalit ja tiet sommiteltiin bulevardien tapaan.

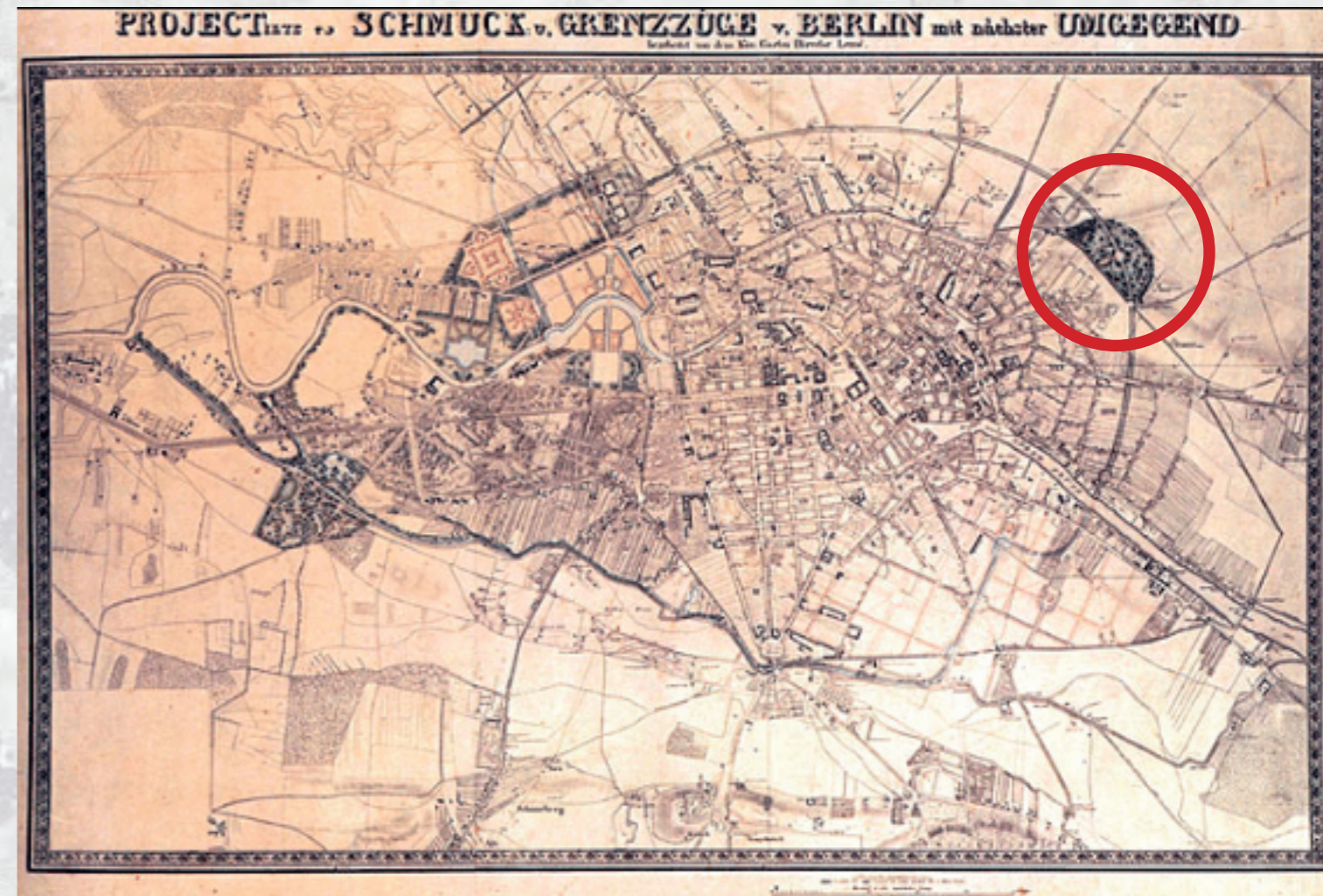

Lenne otti askaalisen sommitelman koordinaati-
tojen pohjaksi vanhat Tiergartenin suunnat.

Merkittäviä uudistuksia oli pohjoiseen ja itään suuntautunut kehäbulevardi, jonka varrelle rakentui Volksparkeneita.

Volkspark Friedrichshain eli Berliinin ensimmäinen kansanpuisto kuului Lennen kokonaissuunnitelmaan.

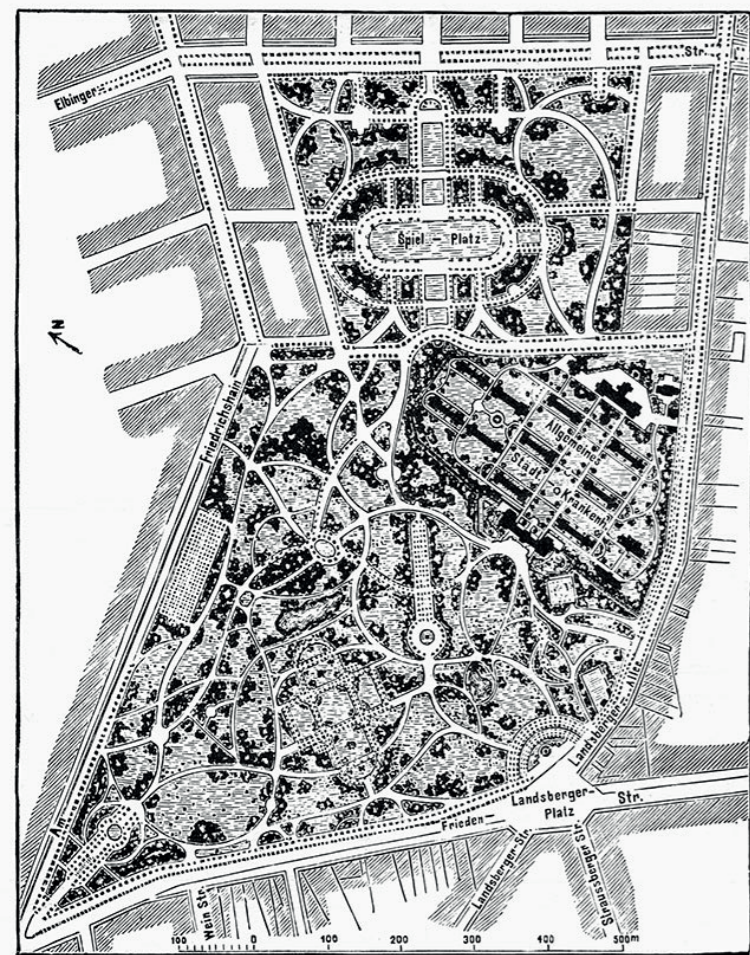
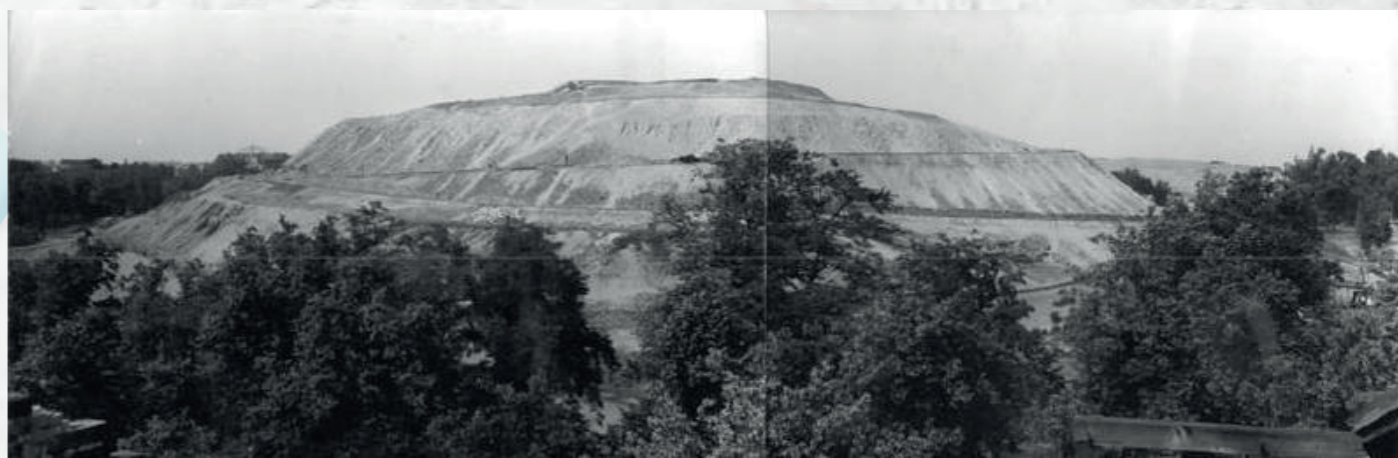

Lennen ideoima ja Gustav Meyerin suunnittelema Freidrichshain Volkspark rakentui vuosina 1846-1848 ja antoi suuntaa useille Volksparken-puistoille.

Näiden myötä Berliinin puistojen peruslähtökoh-
ta ei ollut enää visuaalisuus.

Toisessa maailmansodassa puistoon rakennettiin kaksi ilmatorjunta-asemaa ja bunkkeria, jotka tuhottiin ja täytettiin rakennusjätteellä. Näin ollen puiston muotokieli on merkittävästi muuttunut.

Eniten Volksparkeja suunnitteli Gustav Meyer (Johann Heinrich Gustav Meyer, 1816 - 1877) ja Erwin Brath (1880 - 1933).

Eräs kuuluisa puisto Erwin Brathilta on vuosina 1920-1926 rakentunut Volkspark Jungfernheide.

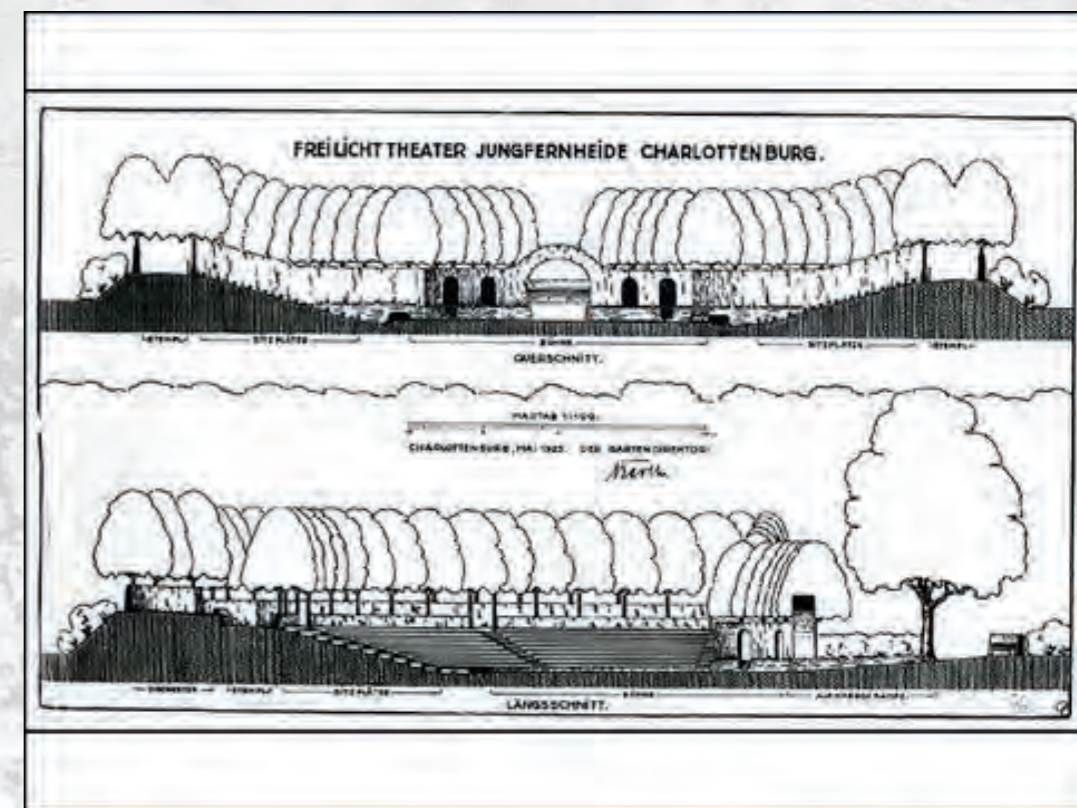
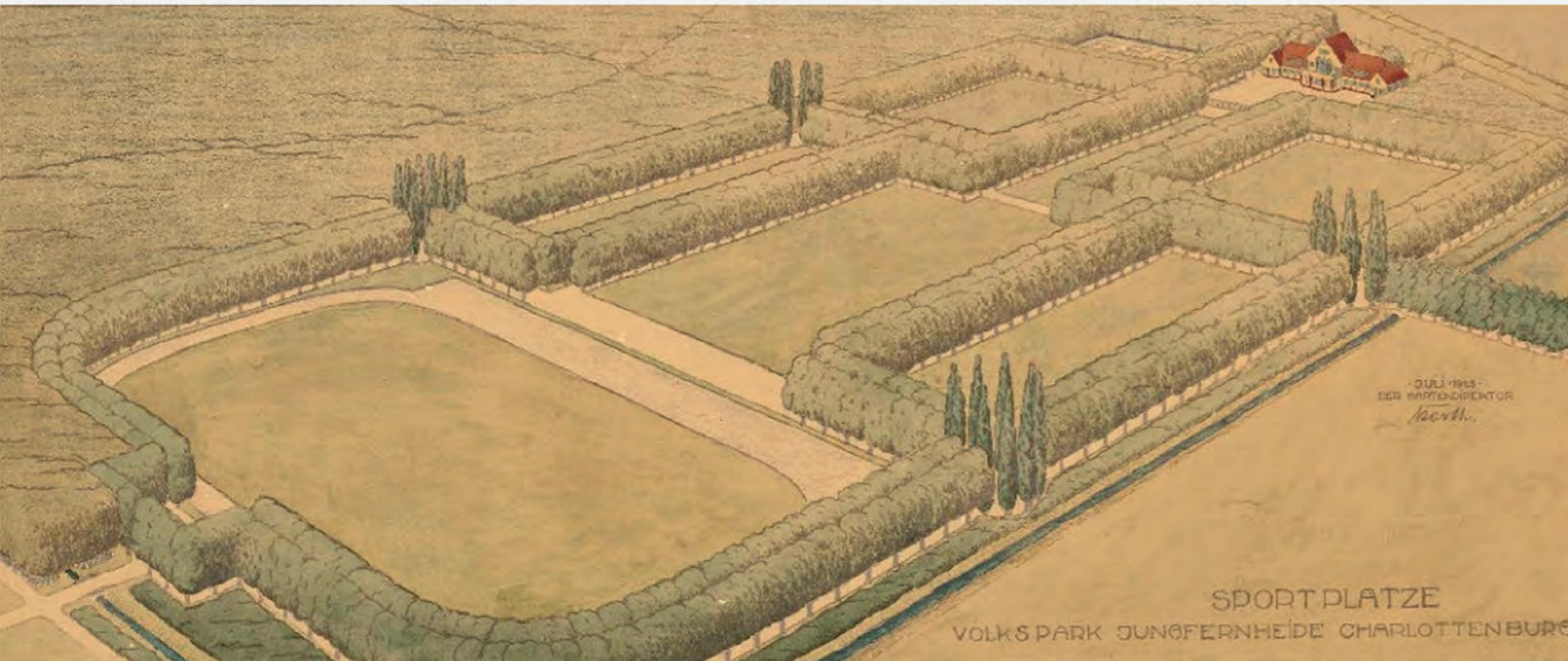
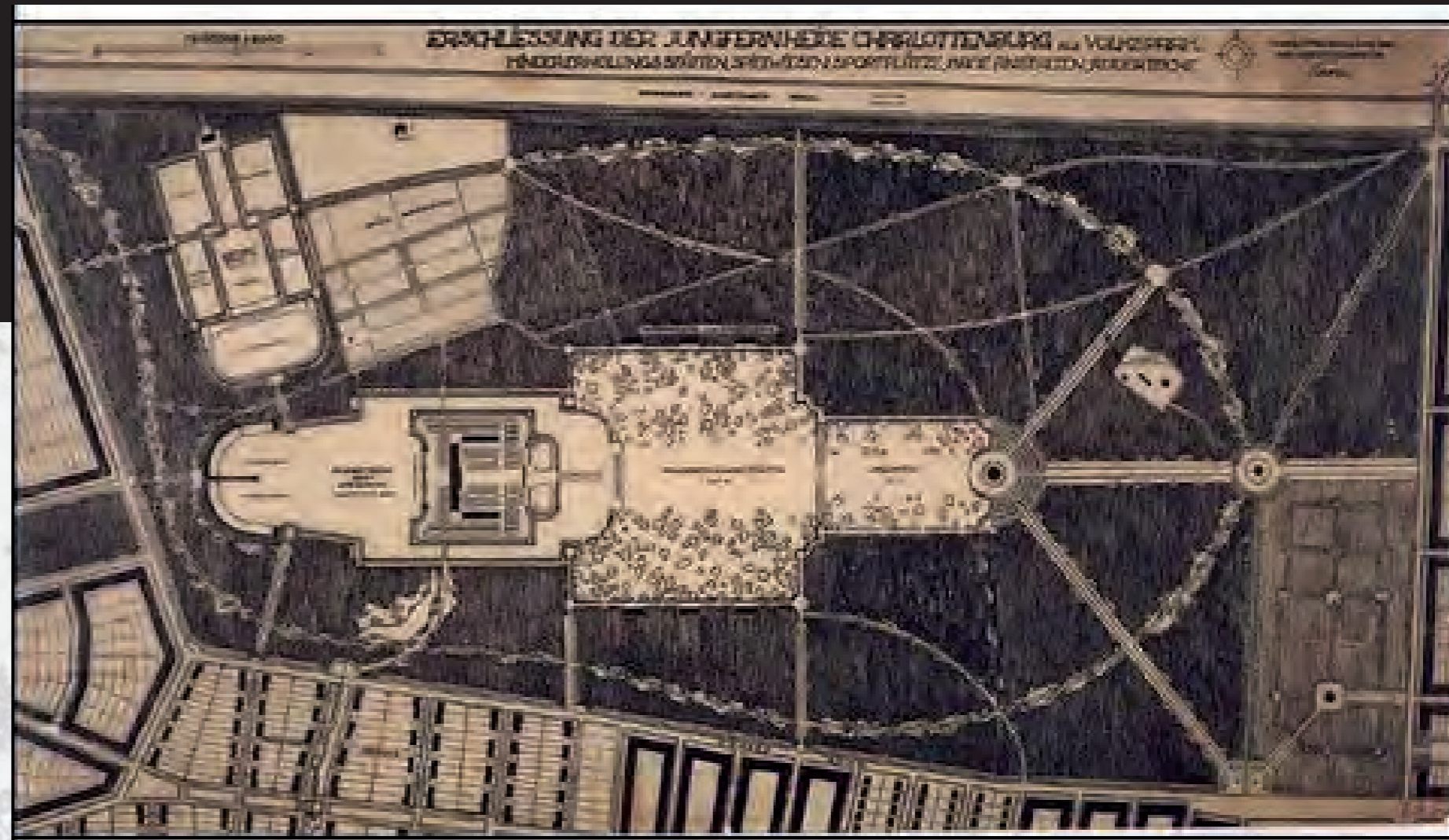

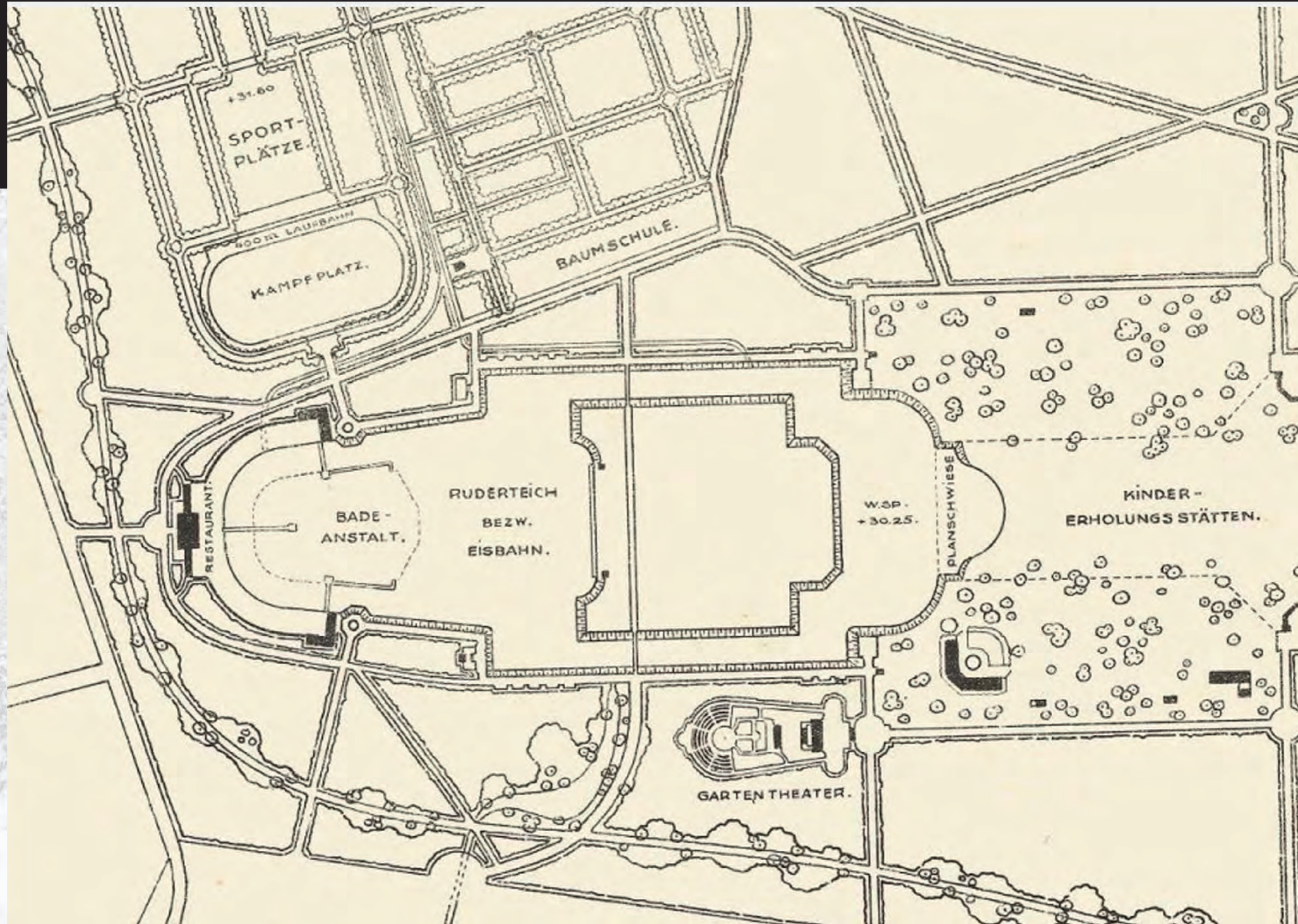
Volkspark Jungfernheide

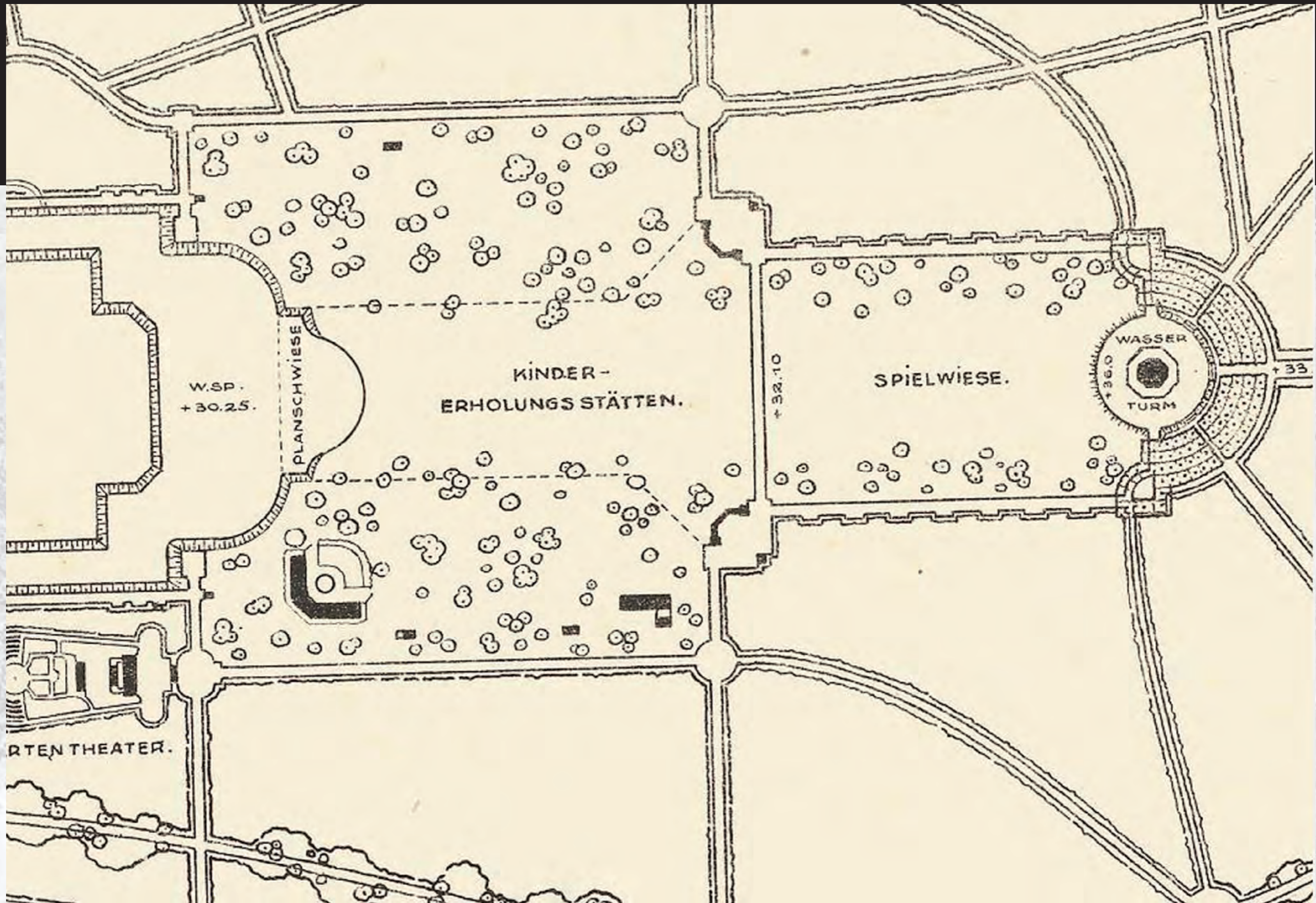

Volkspark Jungfernheide

Berlin	<i>Volkspark Frohnau</i>	1908	
	<i>Schillerpark</i>	1909-1913	25 ha
	<i>Volkspark Jungfernheide</i>	1920-1924	160 ha
	<i>Volkspark Tempelhofer Feld</i>	1921-1927	30 ha
	<i>Sportpark Tempelhofer Feld</i>	1925-1928	ca. 30 ha
	<i>Volkspark Mariendorf</i>	1923-1934	17 ha
	<i>Volkspark Wuhlheide</i>	1919-1931	175 ha
	<i>Volkspark Köpenick</i>	c. 1919	6,7 ha
	<i>Volkspark Schönholzer Heide</i>	1921-1923	5,5 ha
	<i>Waldpark Steinberg</i>	1924-1933	
	<i>Parkring Tempelhof</i>	1912/13, 1924-1926	5,3 ha
	<i>Volkspark Rehberge</i>	1926-1929	89 ha
Bottrop	<i>Stadtpark</i>	1928	12,5 ha
Dülken	<i>Volksgarten</i>	1914	10 ha
Duisburg-Meiderich	<i>Stadtpark</i>	1912-1914	14,4 ha
Essen	<i>Schillerwiese</i>	1924-1926	
Frankfurt	<i>Ostpark</i>	1900-1908	38 ha
	<i>Huthpark</i>	1911-1913	18,7 ha
	<i>Volkspark Lohrberg</i>	1912-1928	14 ha
	<i>Niddagrüngürtel</i>		
	<i>Brentano Park</i>	1929	17,5 ha
Gelsenkirchen-Buer	<i>Schloß-Berg Park</i>	1921-1928	ca. 100 ha
Hamburg	<i>Stadtpark</i>	da/from 1908	180 ha
	<i>Hammer Park</i>	1915-1924	16 ha
HH-Altona	<i>Volkspark</i>	da/from 1920	

New Yorkin väestönkasvu

Valistumisen aikana ajatus siitä, että luonto olisi lankeemuksen ja perisynnin lähde, muuttui ajatuksiksi, että ihmisjoukkojen on päästävä luontoon sen puhtauden ja kauneuden takia.

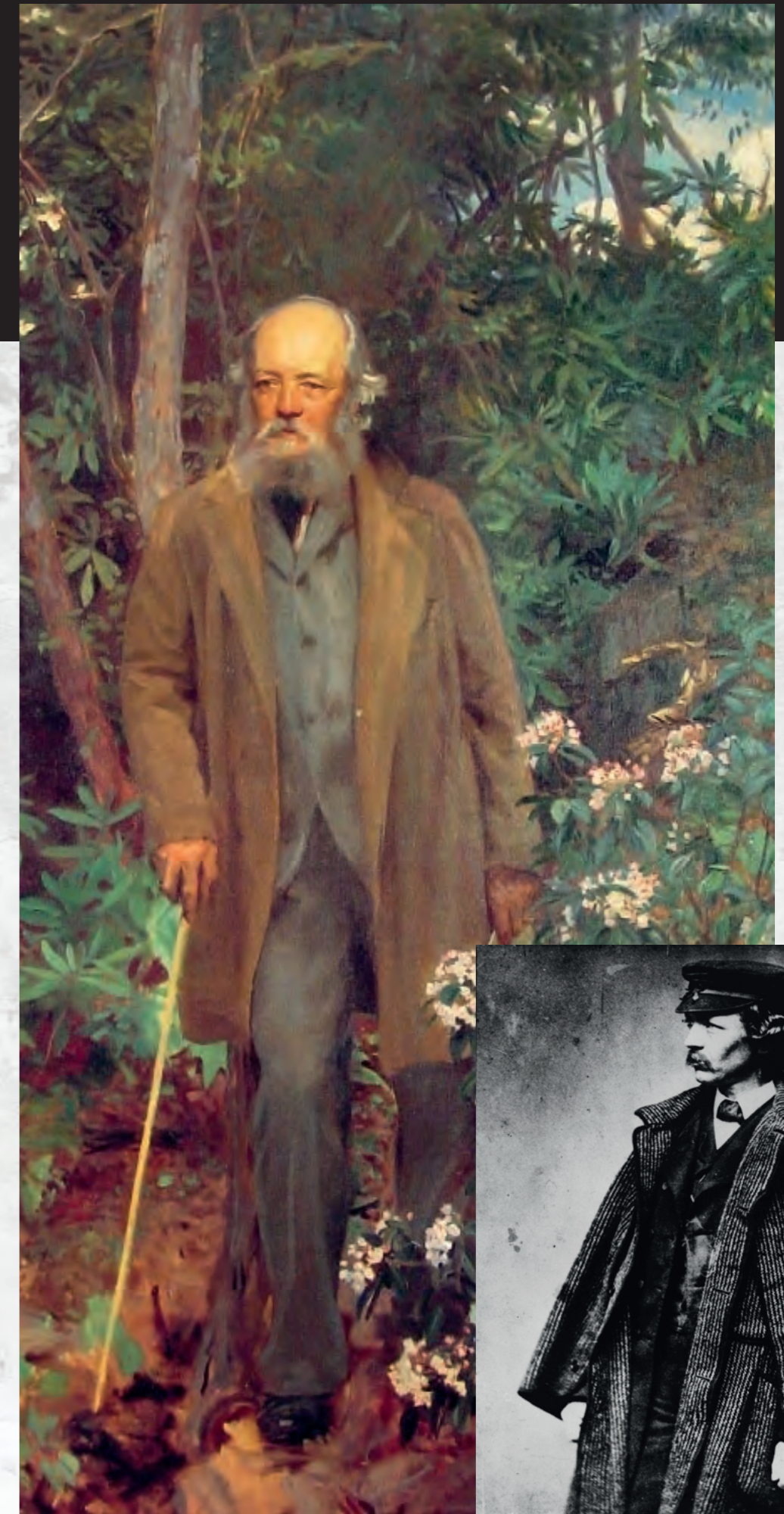
Kaupungit saastumisen ja haureuden lähteinä nähtiin vastakohtana puhtaalle luonnolle.

Ajatus virkistävästä maisemasta tai puistosta piti olla täysin kaupungin vastakohta, sillä kaupunki oli kaikkea muuta kuin virkistävä.

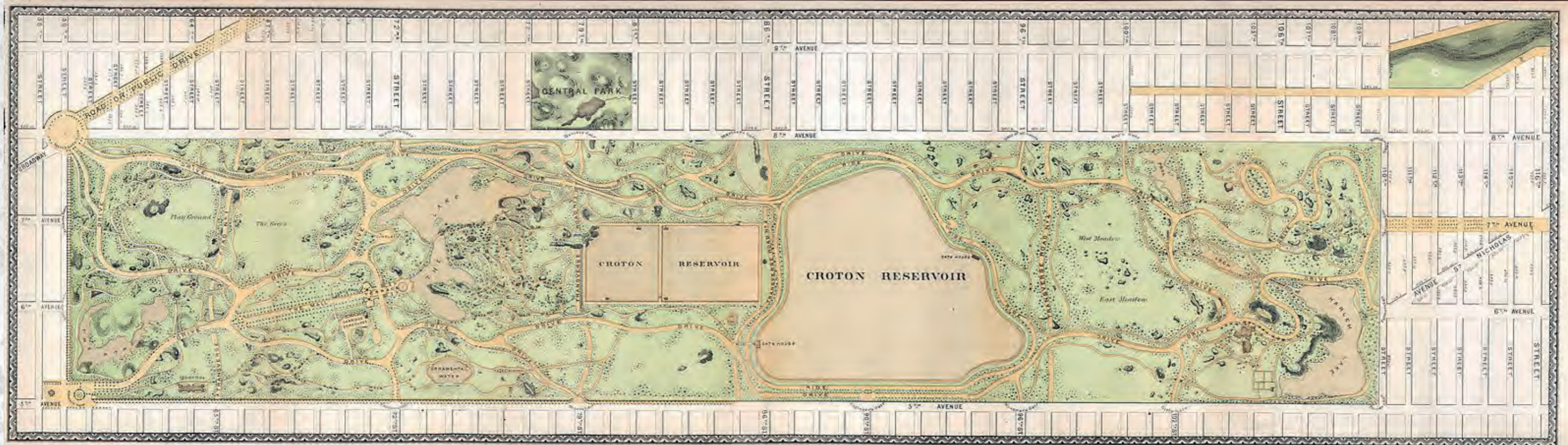

New Yorkin Central Park oli Yhdysvaltojen ensimmäinen kaupunkipuisto.

Frederick Law Olmstedin (1822-1903) ja Calvert Bowyer Vaux (1824-1895) suunnittelema puisto rakennettiin vuosina 1857-1877.

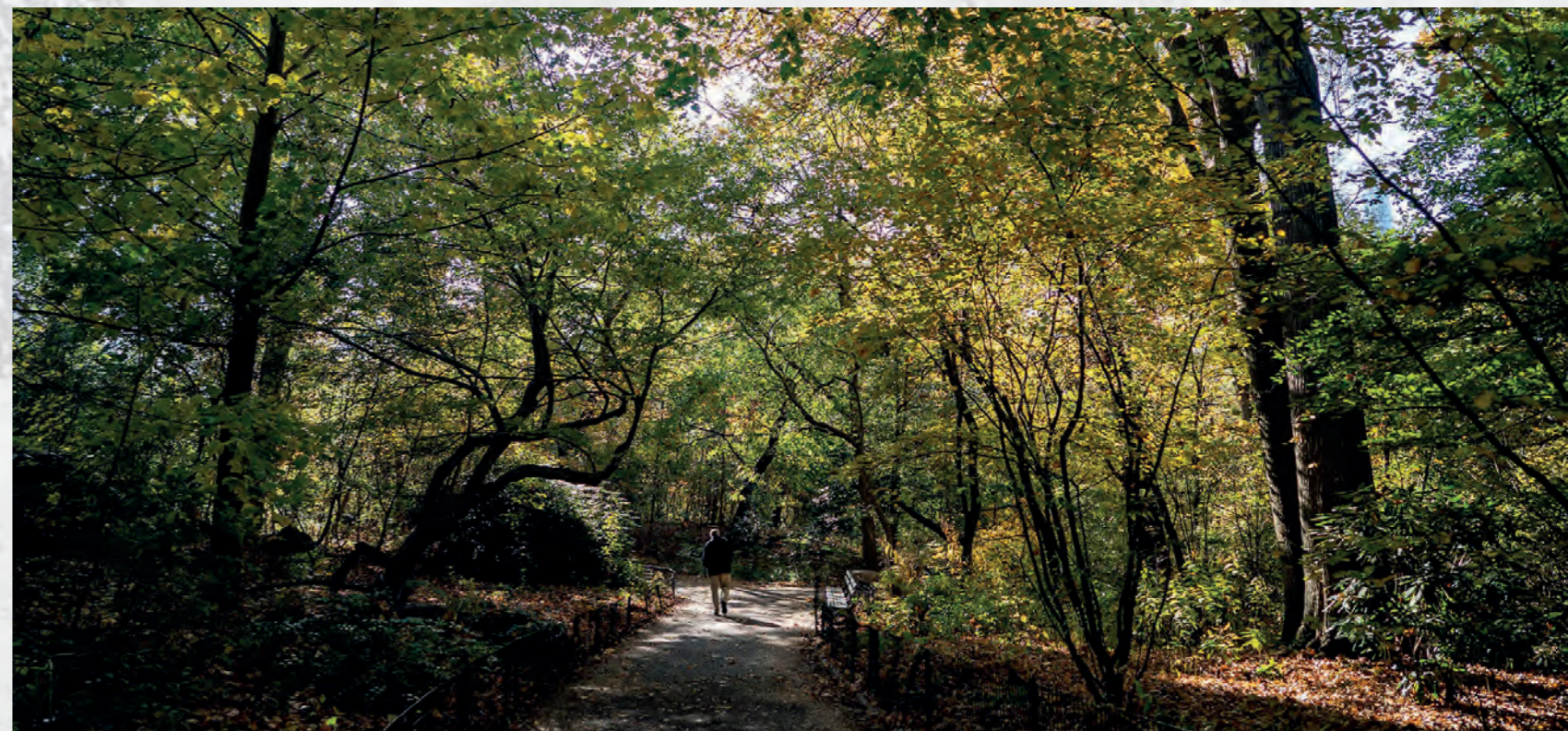

Olmsted oli kauhuissaan kaupunkien tiiviydestä ja niiden luonnottomuudesta ja hänen mielestään jokaisessa kaupungissa tuli olla laaja puisto, jonne paeta kaupungin meluja ja saasteita.

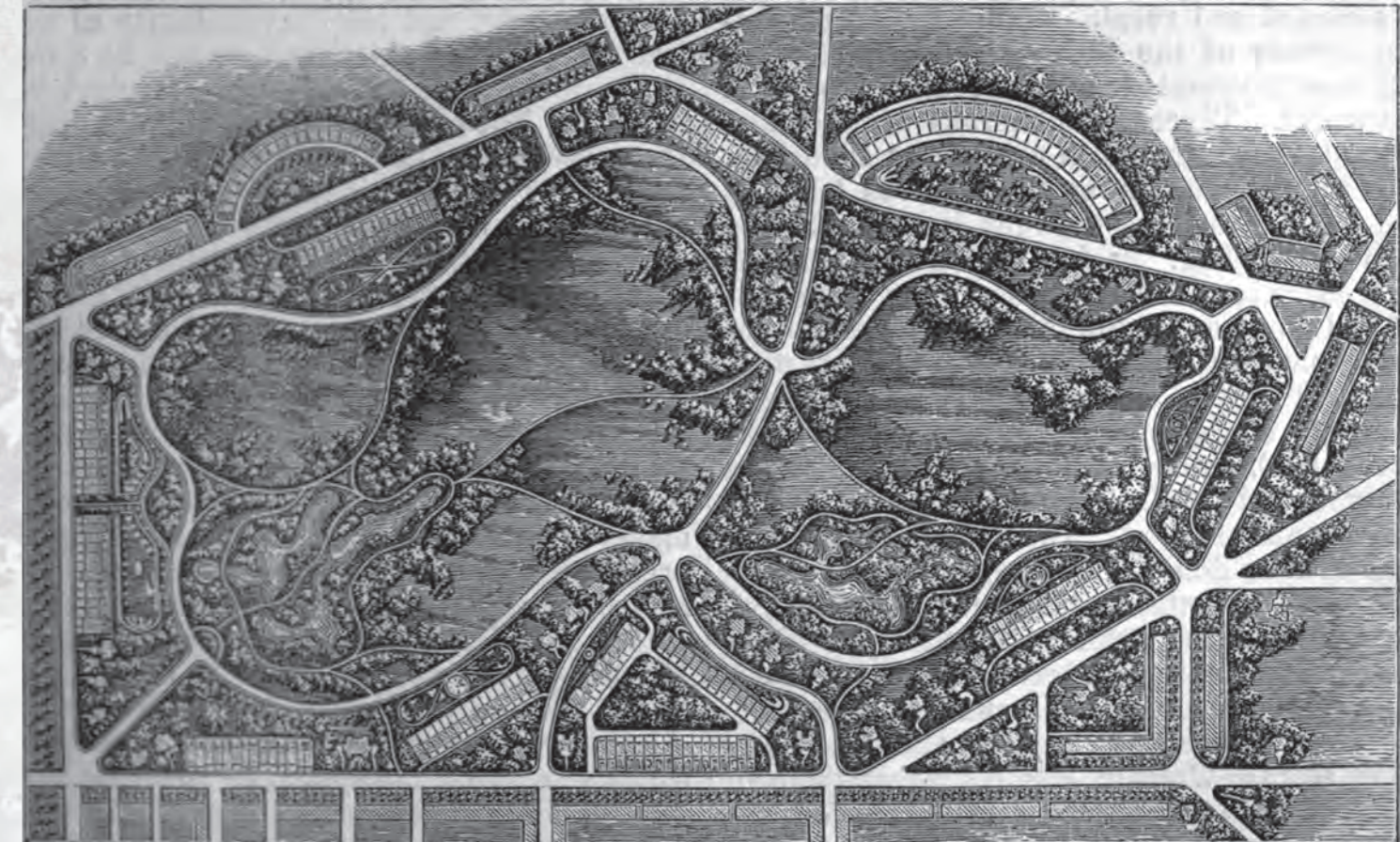
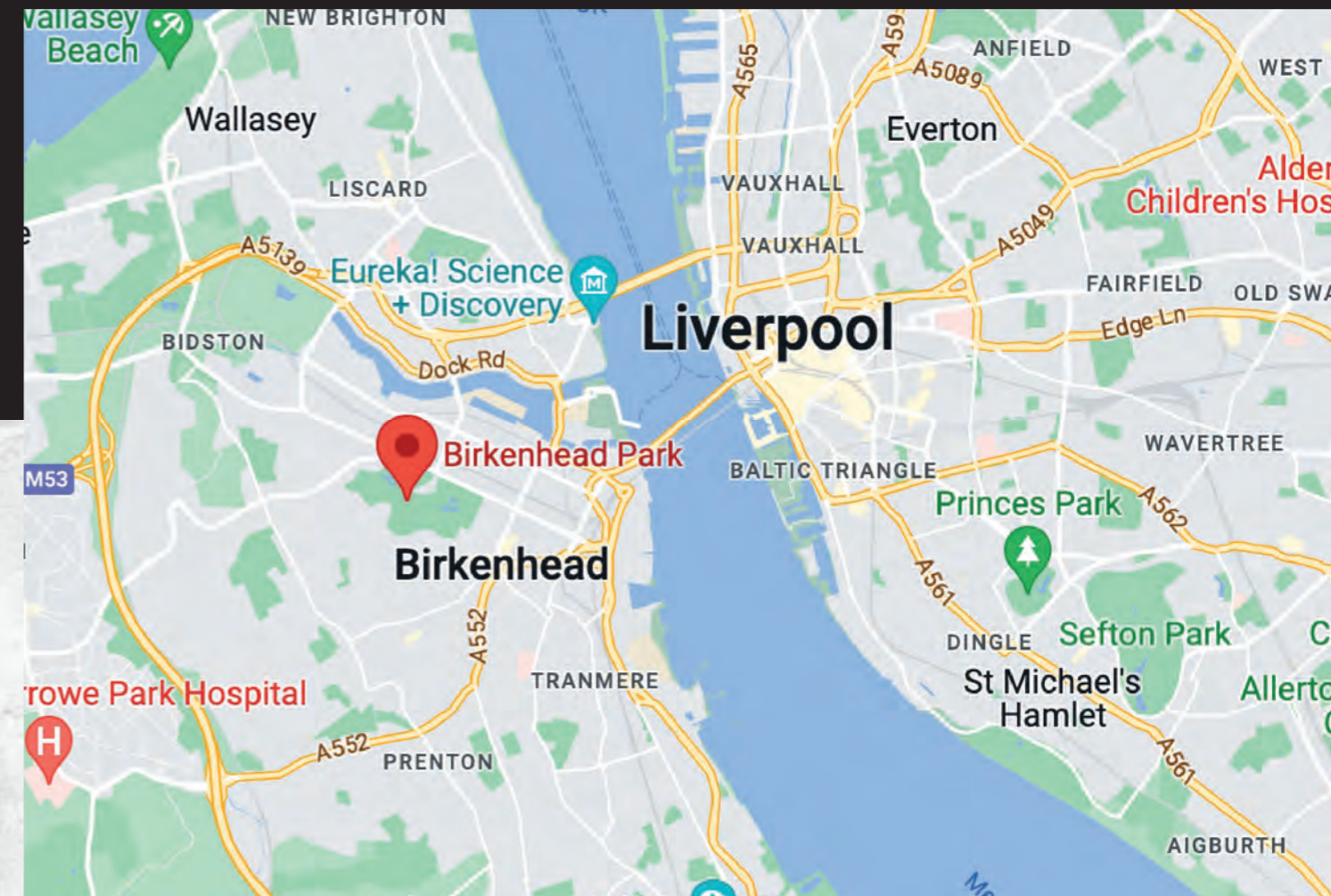
Puiston tuli olla laaja puoliavoimesti polveileva
"villi" ympäristö, jossa puut peittävät ympäröivän
kaupungin ja saa illuusion luonnossa olemisesta.

Olmsted halusi taata luontokokemuksen etenkin
niille, joilla ei ollut varaa matkata kaupungin ulko-
puolelle.

Olmsted oli vierailut ennen suunnittelua Englannin maisemapuutarhoissa, joista oli saanut inspiraatiota. Etenkin Birkenhead Park Liverpoolissa toimi malliesmierkkinä Olmstedille. Hän vaikutti sen demokraattisista ideoista.

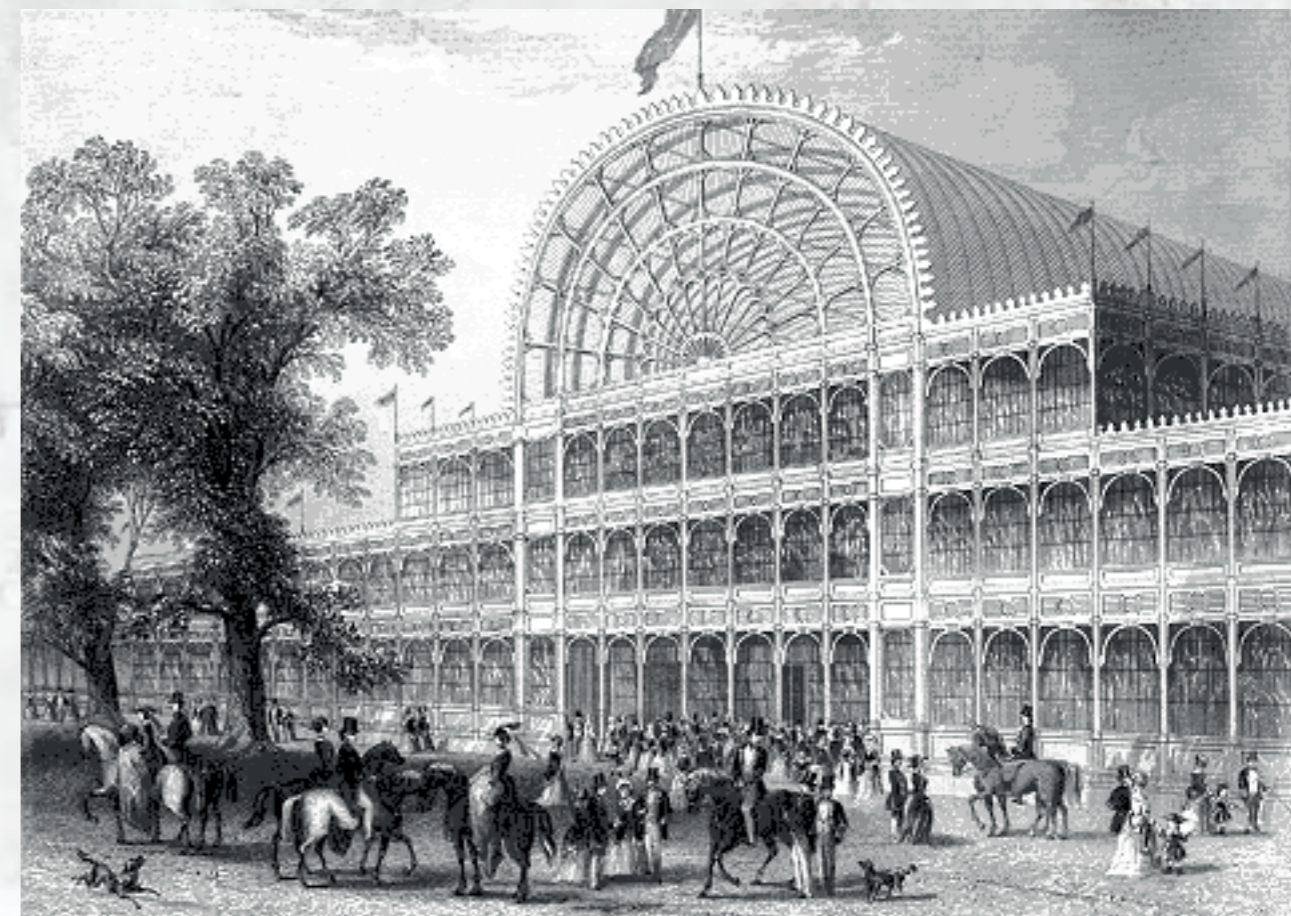
Birkenhead Parkin suunnitteli puutarhuri Joseph Paxton ja se avattiin vuonna 1847.

Birkenhead Parkia pidetään yleisesti maailman ensimmäisenä julkisrahoitteisena puistona, joka oli avoin kaikille kaupunkilaisille.

Joseph Paxton tuli tunnetuksi valuraudan ja lasin yhdistämisessä rakentamisessa. Hän keksi siis käyttää kasvihuoneissa tunnettua tekniikkaa suuremmissa mittakaavassa.

Kristallipalatsi. 1851. Lontoon maailmannäyttelyä varten rakennettu messuhalli.

Kristallipalatsi. 1851. Lontoon maailman-
näyttelyä varten rakennettu messuhalli.

Kritiikkinä ensimmäisille Central parkin suunnitelmille annettiin sen mielikuvituksettomuudesta, sillä se tukeutui hyvin paljon alueen olevaan topografiaan.

MARTEL'S NEW YORK CENTRAL PARK.

RESPECTFULLY DEDICATED TO THE PARK COMMISSIONERS.

Kuva vuodelta 1864. Yhdysvaltojen sisällissota viivästytti puiston rakentamista.

1852

1879

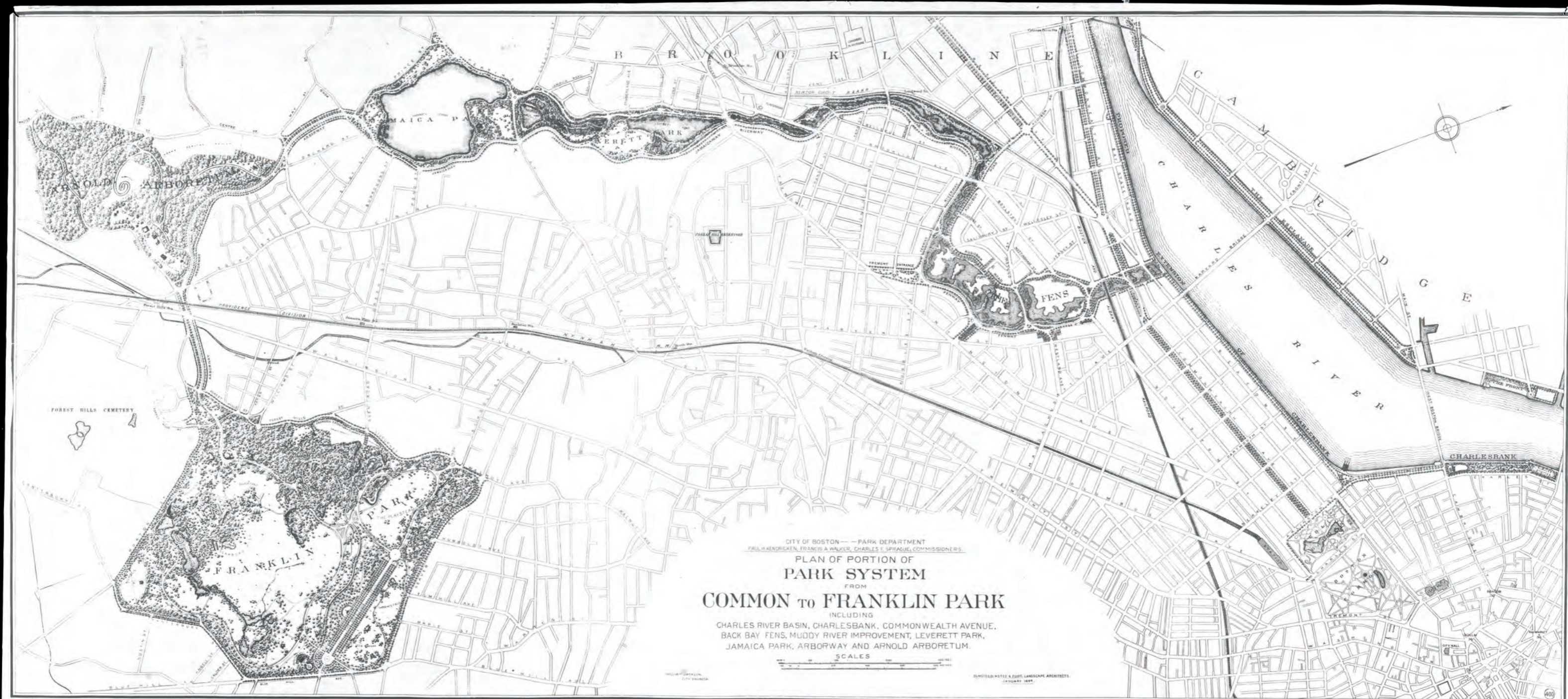
1891

1880-luvulle tultaessa suurin osa Central Parkin ympäristöstä oli jo rakentunut ja Olmstedin ennakointi puiden istuttamisella oli toteutunut. Kasvaneet puut peittivät ympäröiviä rakennuksia.

Olmsted tuli tunnetuksi myös muista suunnitelmistaan, kuten Bostoniin suunnittelemaastaan The Emerald Necklacesta.

The Emerald Necklace on viherverkosto, joka rakennettiin vuosina 1878-1896.

Olmsted Brothers office copy loaned to D.H. Burnham Sept. 20th 1904.

Final Plan 1894.

Vuoteen 1870 tullessa Boston oli teollistumisen myötä saastunut pahasti ja kaupunkilaisilla ei ollut varaa matkustaa maalle luontoon.

Kaupunki oli myös ylikennetty, mikä aiheutti tulvaongelmia.

Olmsted totesi, että Bostonin viherverkosto voisi pienen pinta-alan takia olla laajempi ja verkostomaisempi, jotta se olisi mahdollisimman monelle kaupunkilaiselle saavutettava ja muodostaisi sisäisesti toisistaan poikkeavia osia.

Suunnitelman tarkoituksena oli myös yhdistää eri kaupunginosat toisiinsa tarjoten reittejä siirtymiseen kaupungin sisällä. Tämän johdosta sitä kutsutaan ensimmäiseksi esimerkiksi vihreästä infrastruktuurista.

Muddy River rakennusaikana
vuonna 1892.

Muddy River 1920

Vastaavanlaisia viherverkostoja rakennettiin myös muualla maailmassa ja eräs esimerkki on Grüngürtel Köln eli Kölnin vihreä vyöhyke.

Fritz Schumacherin (1869-1947) ja Fritz Encken (1861-1931) suunnittelema viherverkosto rakentui vuosina 1922-1924.

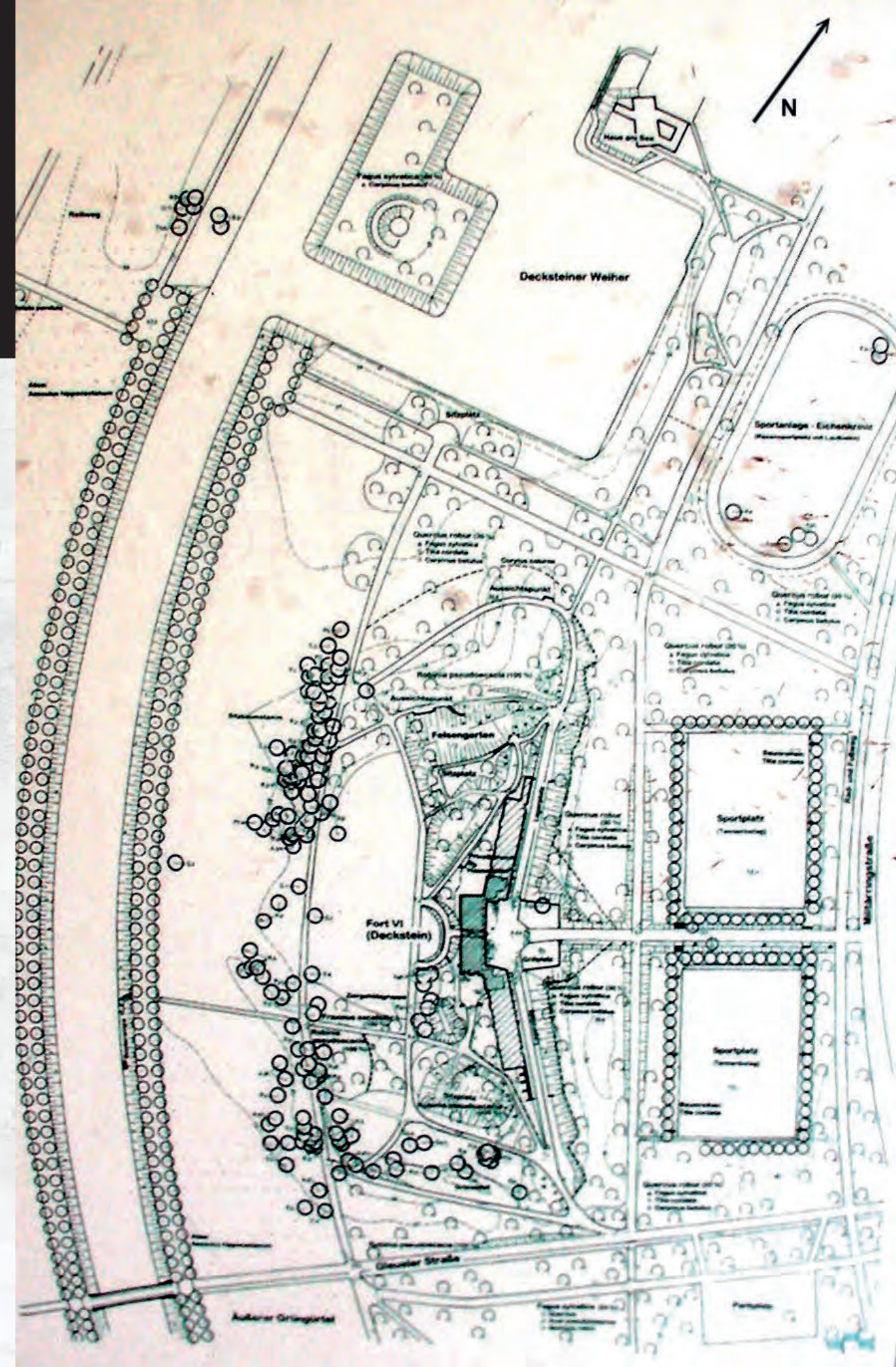

Vanhaa linnoitusvyöhykettä Kölnin ympärillä.

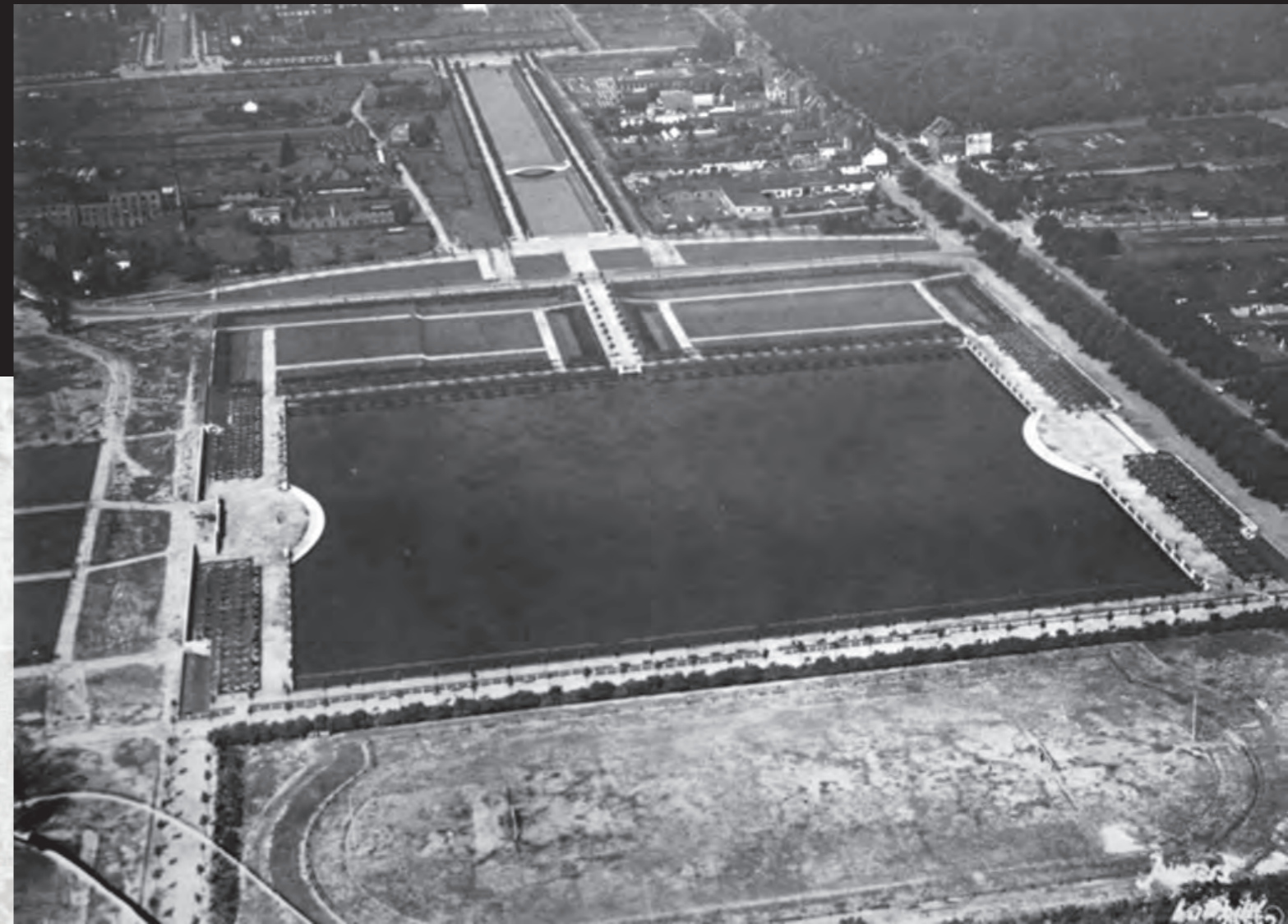

Kölnin vihreä vyöhyke syntyi työllistämistoimina talousvaikeuksista kärsivässä saksassa.

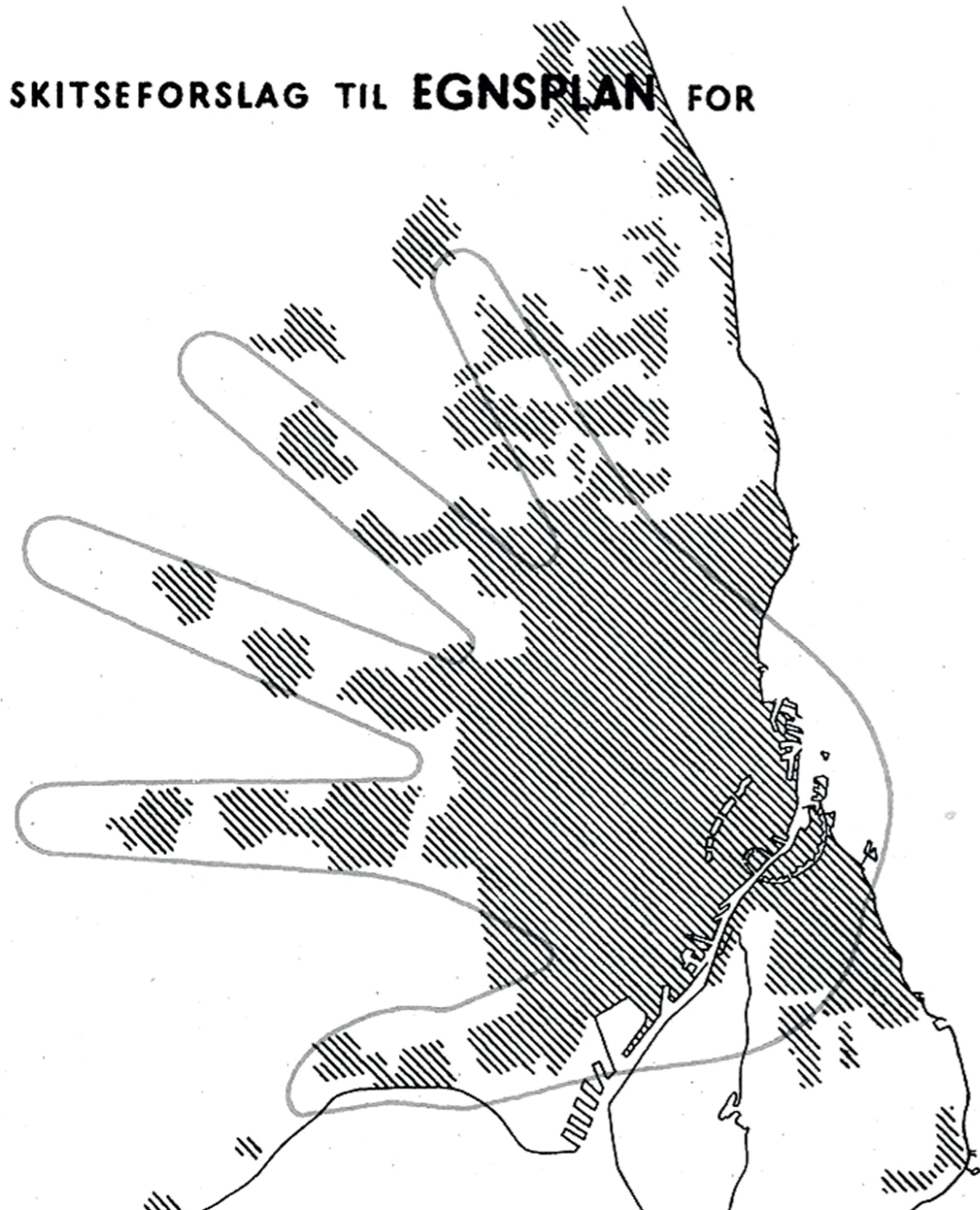
Vihervyöhykkeelle suunniteltiin liikuntapaikkoja, leikkikenttiä, uima-altaita, metsäkouluja ja -päiväkoteja sekä ilmakylpypaikkoja ja auringonotto-
paikkoja.

Puistosuunnitelmassa korostettiin sitä, ettei se olisi hukkaan heitettyä rahaa vaan maksaisi itsensä moninkertaisesti takaisin, sillä ihmiset sairastuvat vähemmän ja säästyvät monilta henkisiltä ja fyysisiltä vammoilta jos he löytävät uuden yhteyden luontoon.

SKITSEFORSLAG TIL EGNPLAN FOR

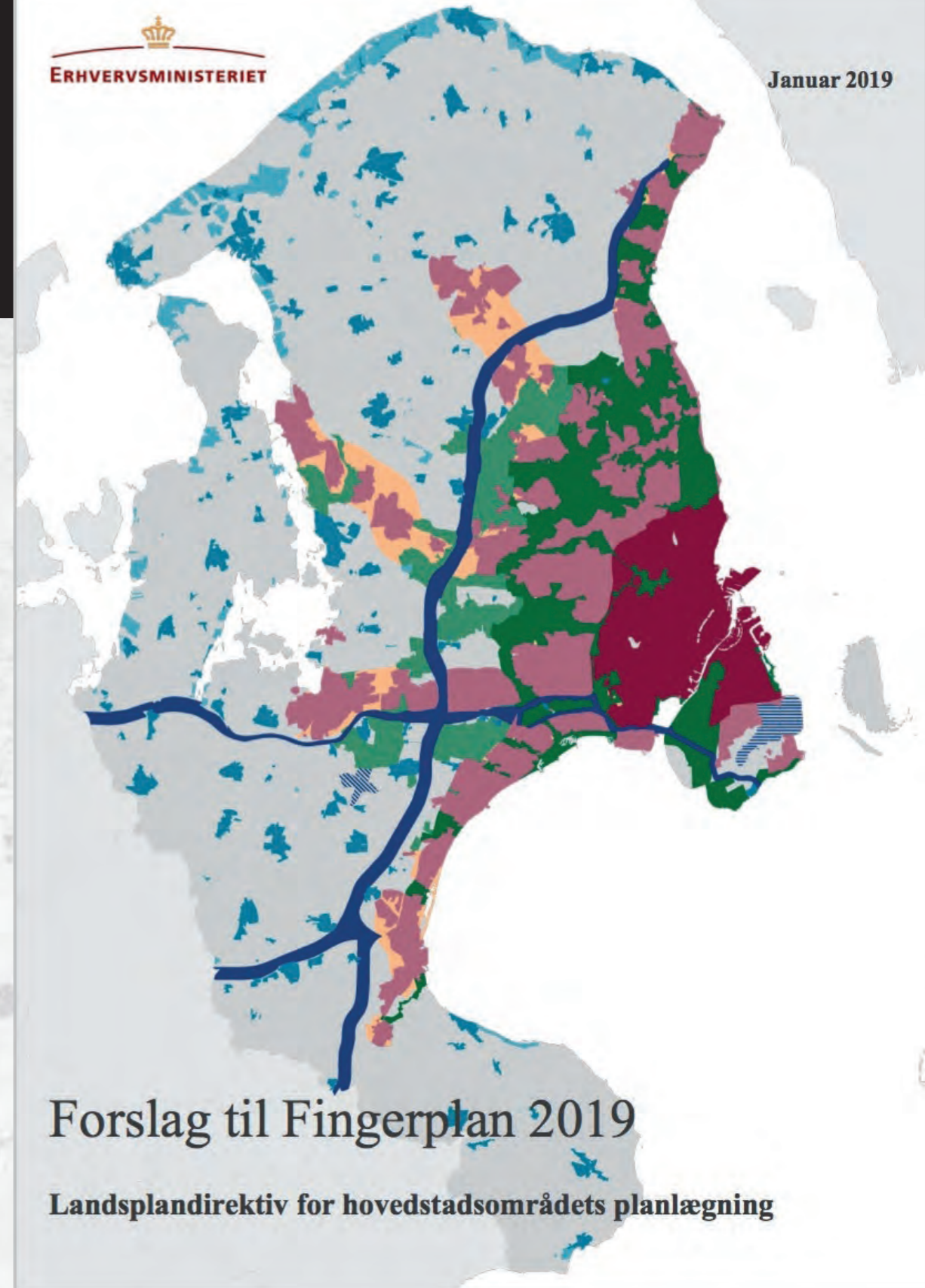
STORKØBENHAVN

UDARBEJDET 1947 AF EGNPLANKONTORET

(TEKNISK KONTOR FOR UDVALGET TIL PLANLÆGNING AF KØBENHAVNSEGGEN)

ERHVERVSMINISTERIET

Januar 2019

Forslag til Fingerplan 2019

Landsplandirektiv for hovedstadsområdets planlægning